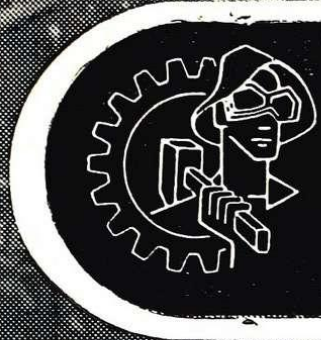
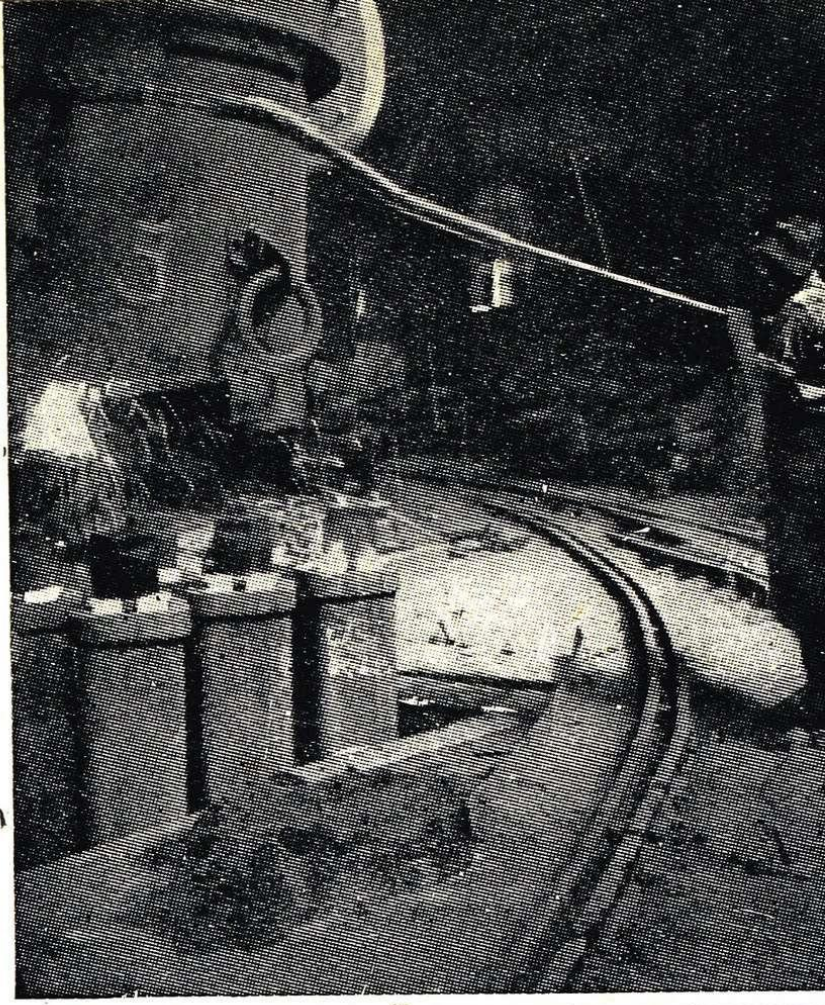
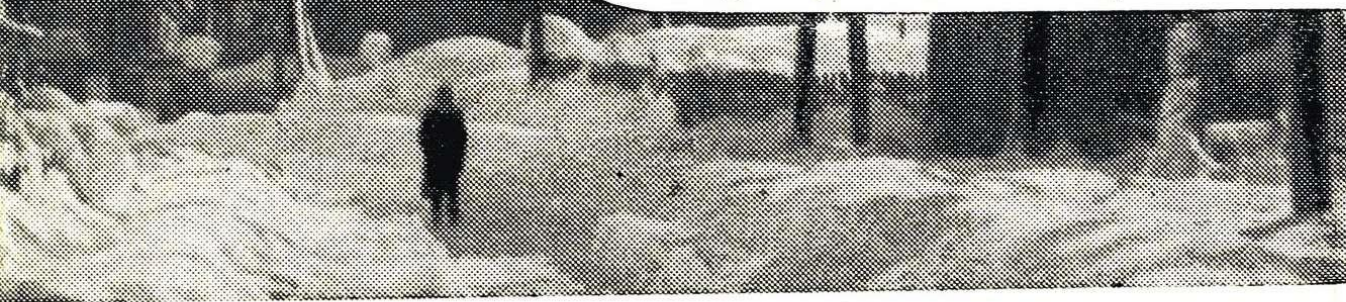

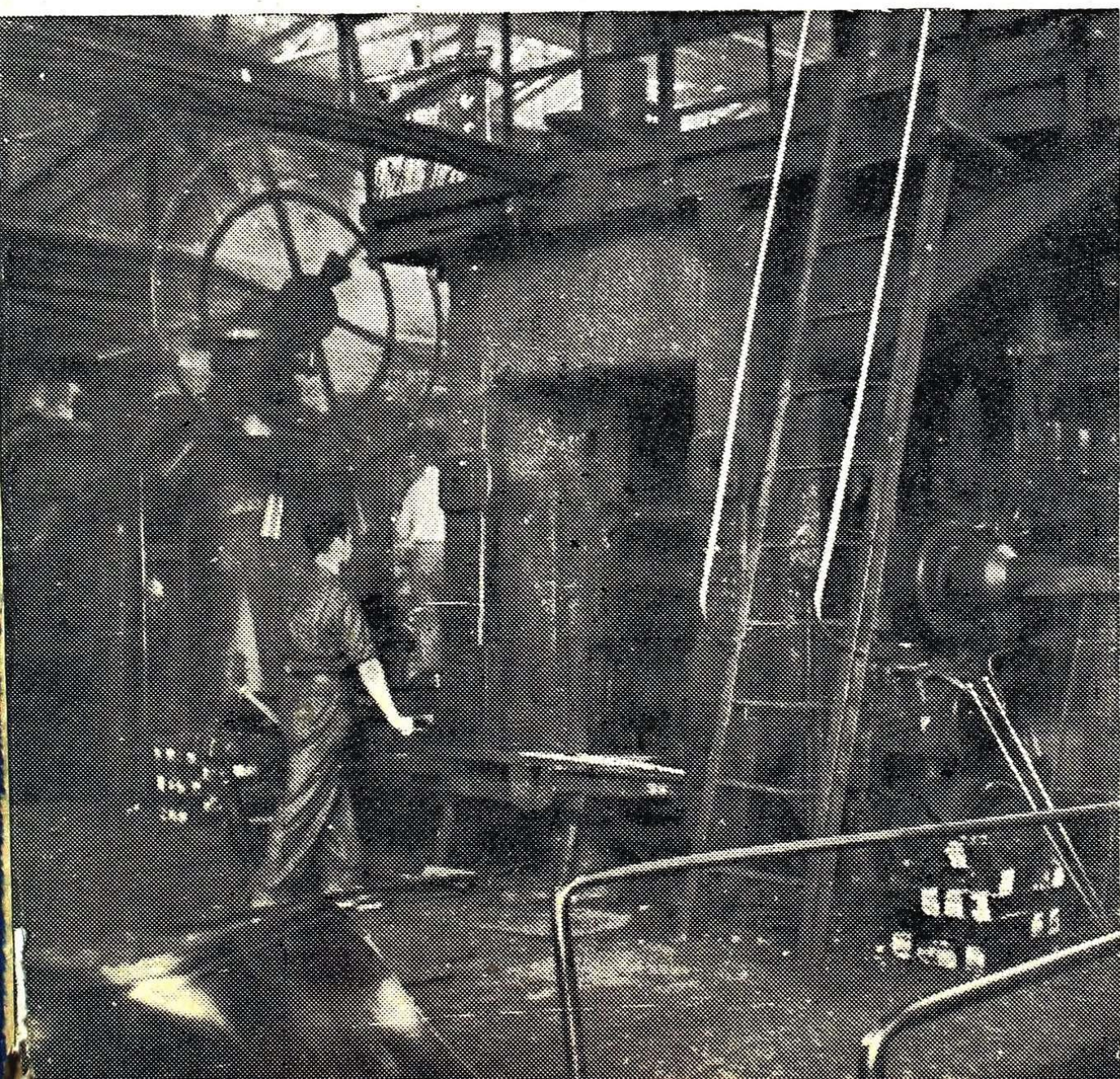

ŽELEZAR

MESEČNIK
DELOVNEGA
KOLEKTIVA
ŽELEZARNE
JESENICE

LETO III. DECEMBER 1954 ŠTEV. 11-12

Vsem
članom
delovnega
kolektiva
Železarne
Jesenice,
njihovim
družinam
in svojcem
želi
srečno,
zdravo
in uspehov
polno

NOVO LETO 1955

da bi s skupnimi
napori in močmi dosegli
čim lepše
uspehe na vseh področjih
družbenega življenja
za dobrobit slehernega
posameznika,
kakor vse naše delovne
skupnosti in napravili
nov korak naprej
pri utrjevanju politične,
gospodarske
in kulturne moči
naše lepe
socialistične domovine
Upravni odbor in
Delavski svet
Železarne Jesenice

Tovariši in tovarišice - člani delovnega kolektiva!

S slovesom od starega leta stopamo v novo leto 1955, v leto, ki bo za nas delovne ljudi socialistične Jugoslavije tembolj pomembno, ker bomo slavili 10. obletnico osvoboditve nove Jugoslavije, rojene iz krvi in revolucionarni borbi vseh naših bratskih narodov. V tem letu bomo slavili skupno z vsemi ljudmi, predanim ciljem socializma, 10. letnico naporov in žrtev, ki smo jih vložili zavestno v našo politično in gospodarsko izgradnjo za velike pridobitve, ki jih že danes, v bodoče pa še v večji meri, uživamo.

Opravili smo veliko delo tako za demokratizacijo našega družbenega življenja in upravljanja v gospodarstvu, pravtako pa tudi v krepitvi naše obrambne sposobnosti in ugledu naše družbene stvarnosti v svetu. Deset let ni dolga doba, saj so še v slehernem izmed nas nezaceljene rane, ki nam jih je zadal okupator in niso pozabljeni vsi nameni z Zapada in Vzhoda, da onemogočijo naš samostojni in enakopravni notranji razvoj. Le vztrajnost, borbenost in pridnost naših delovnih ljudi, neomajno zaupanje v svoje politično vodstvo, je bilo lahko pogoj, da smo premagovali vse ovire in, da danes lahko mirneje gledamo v našo in naših otrok prihodnost. Bedna in nesrečna minulosť je za nami. Lice naše domovine se spreminja vse hitreje in naše delo izpolnjujejo bujno politično, gospodarsko in kulturno življenje.

Delavec-revolucionar je dal novo lice tudi naši ožji domovini, naši Gorenjski, našim železarskim Jesenicam. Ob 85. letnici ustanovitve Železarne in 50. letnici prve stavke na Javorniku smo pokazali našim ljudem in vsemu svetu naš gospodarski razvoj in železarsko veleindustrijo in njeno mesto doma in v svetu. Pokazali smo, da nas v našem delovnem elanu ne more ovirati niti sovraznik doma, niti izven naših meja. Pokazali smo, da smo sposobni z lastnim znanjem in močmi graditi močno socialistično industrijo, s tem pa nov rod delovnih ljudi, ki postaja vzor naprednim delovnim množicam sveta. Za nas pa je bil to praznik, praznik priznanja žrtev, naporov in uspehov. Predsednik Ljudske skupščine LRS tov. Miha Marinko je izročil našemu delovnemu kolektivu visoko odlikovanje Predsednika FLR Jugoslavije tov. Tita — Orden dela I. stopnje.

Sporredno z demokratizacijo družbenega življenja, smo tudi v našem kolektivu posvečali v preteklem letu največjo skrb nadaljnjemu poglobljanju samoupravljanja v podjetju — našemu Delavskemu svetu in Upravnemu odboru. V skrbi, ki je bilo za nas tudi učenje, da bi naši samoupravni organi v resnici lahko izvršili tiste naloge, katere jim je poverila naša socialistična družba, so bili izvoljeni poleg Centralnega delavskega sveta tudi obratni delavski sveti, s čemer se je

delo članov delavskih svetov še trdneje povezovalo s problematiko delovnega procesa. Prav delu naših samoupravnih organov moramo posvetiti v bodoče veliko več pozornosti pri njihovem razvoju in, da se pri tem resnično približajo svoji dejavnosti v obratu, ker le na ta način so nam lahko zagarantirani uspehi pri graditvi v bodočem letu. Pri tem pa ne smemo pozabiti na procvit ter skrb za lastnega delovnega človeka, za njegovo delo in življenje v kolektivu in izven njega. S tem v zvezi moramo posvetiti vso pozornost popravkom tarifnega vprašanja na tehnični bazi, s čemer pa je ozko povezano tudi pravilno nagrajevanje po socialističnih načelih.

Lice naše Železarne se je v bistvu spremenilo. Nove delovne dvorane, svetlejšje in prostornejše, z njimi pa nova tehnična postrojenja, ki lajšajo še nedavno težko delo naših delavcev, so se razširila v naši dolini, ki še pred 85 leti ni slutila današnjega industrijskega razmaha. V letu 1954 je bilo dokončno izpopolnjena valjarna 2400 in v njej je pričela obratovati nova Ignis krožna peč. Prav tako so se dokončno preselili predelovalni obrati v nove delovne dvorane in s tem dali možnost razširitve našega kolosa — jeklarne. Povečana parna centrala je mogočno dvignila svoje sleme nad svoje sosedo. A ne le na Jesenicah, tudi na Javorniku dobivajo železarski obrati novo podobo. V sklopu modernizacije valjarne tanke pločevine je bila uspešno zvršena prva delovna faza, katerim bodo v letu 1955 sledile še ostale. Tako bo tudi v valjarnah delno odpravljena zaostalost preteklosti. Govorili smo o pločevinskih valjarnah in predelovalnih obratih, vendar pred nami stoji še težka naloga in sicer rešitev problema v profilnih valjarnah, ki so povsem zastarele in je potrebno pripraviti izčrpno dokumentacijo ter se v bodočih letih lotiti njihove rekonstrukcije.

Ne le tehničnemu napredku, v letu 1955 moramo posvetiti vso pozornost tudi našim materialnim virom, da bomo s tem v zvezi skrbno gospodarili s surovinami in, da bomo skrbno čuvali naše stroje, ker le na ta način nam bodo zagarantirani večji uspehi pri dvigu produkcije in življenjskega standarda. Kot v prejšnjih letih smo tudi v letu 1954 stremeli po večji storilnosti in čimboljši kvaliteti naših izdelkov, zavedajoč se velikih potreb izgradnje nove socialistične industrije. Kvaliteta izdelkov si je utrla pot tudi preko naših meja in si že osvojila stalna inozemska tržišča. V skrbi za dvig naše življenjske ravni pa smo eni izmed prvih znižali cene našim izdelkom.

Enostranske pa bi bile naše pridobitve, ako ne bi vzporedno posvečali vso skrb našemu delovnemu človeku, njegovemu kulturnemu dvigu, dru-

žini in otrokom za njihovo lepšo prihodnost. Začeta gradnja stanovanjskih blokov se je v l. 1954 nadaljevala in naselje na Plavžu dobiva dokončno obliko novega stanovanjskega centra na Jesenicah.

Takšen je v kratkem obračun našega dela v letu 1954 in se Vam vsem za ves trud in sodelovanje najlepše zahvaljujem.

Novo leto — nove naloge. To mora postati naše geslo in vsebina našega dela tudi v letu 1955. Revolucionarni duh, ki je živ v naših delovnih ljudeh, mora izpolniti poslanstvo, ki mu ga je zaupala socialistična družba.

Naše vsakodnevne naloge so Vam znane, povdaril pa bi predvsem, da moramo v letu 1955 posvetiti vso skrb povečanju storilnosti dela in napovedati vsem pojavom in oblikam nedisciplinane najostrejši boj. Istočasno pa se je pokazala potreba po višjem nivoju izobrazbe delovnih ljudi, kar pa bomo dosegli z izobraževalnimi in strokovnimi tečaji.

Med našimi nalogami pa je tudi intenzivnejše politično delo pri utrditvi in razširjanju demokratskih načel naše socialistične stvarnosti, pri for-

miranju komunalnih skupnosti in spoznavanju njih bistva, pravtako pa tudi v sindikalnem delu. Vsemu temu smo v preteklem letu posvetili premalo pozornosti.

Tovariši in tovarišice! Vam in Vašim družinam želim ob vstopu v leto 1955 mnogo delovnih zmag, sreče in zadovoljstva z željo, da s skupnimi močmi, v tovarštvu in poštenju ustvarjamo tudi v nastopajočem letu dobrine, ki jih od nas naša skupnost upravičeno pričakuje in zahteva.

S svojim delom na delovnih mestih in s politično zavednostjo povsod bomo utrjevali naše blagostanje, našo moč in veljavo doma in v svetu. Ugled, ki ga uživamo med naprednimi množicami v svetu je veliko priznanje naši revolucionarnosti v boju in miru, trdni povezanosti in predanosti našemu državnemu vodstvu z ZKJ in tov. Titom na čelu. To zaupanje je garant uresničitve teženj vseh jugoslovanskih narodov za trajen mir in enakopravno sožitje med narodi.

Srečno!

Glavni direktor: Ropret Viktor l.r.

Miha Klínar :

Novoletna zdravica

Tovariši, le dvignimo zdaj čaše!
Na polnoč že kazalec se pomika.
Pretrgajmo vsakdanje misli naše,
pozabimo skrbi, trpljenje... Pika!
Naj čas — slikar, ki nam življenje slika,
ta hip pričara naše hrepenenje,
po sreči, ki ji rojstvo je trpljenje
ljudi, ki v zmedah dvajsetega veka
pot našli bodo iz krvi v življenje:
napojimo svetu, vrednemu človeka!

Pustite me, pustite, da zasanjam
in kot rudar izkopljem sanjo skrito!
Pustite me h grobovom, da lobanjam
mladost odzvamem, za naš čas ubito,
in v njej zapojem pesem čudovito
o rdečem, iz krvi rojenem cvetu,
stoletno bajko o prelepem svetu,
ki večno vanj se hrepenenje steka:

zato napijmo zdaj ob starem letu,
napijmo svetu, vrednemu človeka!

Kar bede je na svetu in nasilja,
človeška kri s človeštva bo oprala.
Glej, težka roka kaže pot do cilja
in roka ta bodočnost bo skovala.
O, stara zemlja, kmalu boš razpala;
ko v našem znoju boš se pomladila,
ljudi samo za srečo boš rodila,
odplavila bo bedo znoja reka
in vsaka mati bo brez solz dojila:
napijmo svetu, vrednemu človeka!

Ni bajka svet, ki ga trpljenje skriva,
ni bajka svet, ki ga naš znoj umiva!
Izpijmo čaše! Leto se izteka!
Kdor dela in trpi, ta naj uživa:
napijmo svetu, vrednemu človeka!

Koledar modernizacije valjarne tanke pločevine

Modernizacija valjarne tanke pločevine in s tem povečanje kapacitete produkcije, količinsko, kakor tudi tone na moža, je že o komplicirana gradnja, ker se novogradnja razvija na mestu sedanjega obratovanja, ki ne sme biti in tudi ne bo moteno.

Modernizacija tanke pločevine je zahtevala predelave na težki progi. Ta faza predelave težke proge v prvi etapi — gradnja valjarne tanke pločevine — je gotova. 1. decembra na dopoldanski dnini so bili vloženi prvi ingoti in v poizkusno obratovanje izpuščena nova Ignis peč z 72,5 m dolgo valjčnico.

Toda do tega datuma je več datumov, ki so važni, da je bila peč gotova do 29. 11. — praznika narodov Jugoslavije. Že leta 1948 so bili postavljeni novi generatorji in stari predvideni v kasacijo. Stari generatorji, ki so stali na mestu sedanjega podališka lope I. v valjarni tanke pločevine v polju sedanjih stebrov k13—k14, so bili razrezani v staro železo 1951. leta, konstrukcija podaljšanja lope za 19,05 m (samo južni del, ker severni del je bil v smislu celotne lope obstoječ) pa je bila izdelana v „Metalni“ Maribor. Izdelava projekta za modernizacijo valjarne tanke pločevine je bila v končni fazi, kar je zahtevalo podaljšanje lop valjarne 1300 in 2200 proti vzhodu čez 4.5 tonsko žerjavno progo na prostem prav do 7.5 tonske žerjavne proge. Načrti lope so bili gotovi v juliju 1953 in konstrukcija dobavljena leta 1954 iz Strojne tovarne Trbovlje.

Izgradnja teh lop se je zavlekla prvič, ker so takratne centralne Rudarske delavnice v Trbovljah prešle od obrtniške proizvodnje v industrijsko in se preimenovala v Strojno tovarno Trbovlje, a obenem so producirale in gradile lastne primerne prostore. Kljub ogromnim težavam so v letu 1954 vendarle zmogle in nam z dokajšnjo zamudo vendar v zadovoljstvo dobavile še več drugih strojnih naprav.

Drugič je bil problem s postavljanjem lope same, ker je bilo treba prestaviti škarje za mrzlo rezanje cagljav, nekajkrat prestaviti sistem ozkega tira tako, da je produkcija nemoteno tekla svoj pospešeni tempo. Kasiran je bil parni kotel pri globinskih pečeh in nekajkrat so bili prestavljeni tudi vodi pare in vode (hladilne in tlačne), zraka in dr. Podreti smo morali tudi 2 stari stancvanjski hiši. Zgradili smo na tem mestu oporni zid ob potoku Javornik, da smo lahko prestavili glavni uvozni tir za generatorje in v valjarno 2400, ter produkcijski ozki tir za valjarno tanke pločevine. S tem je bila šele omogočena izgradnja lop, prizidka in lope I (lope 1300) ter lope II (2200) do konca. Seveda pa se je morala prej še podreti 4.5 tonska žerjavna proga in sicer vsled produkcije dvakrat (33 m + 22 m). Tako je bila valjarna tanke pločevine ob skladišče platin. Zato je bilo spet treba prestaviti tirne naprave in zvezati platinske škarje pod 7,5 tonskim žerjavom, kjer je bilo začasno skladišče platin.

Medtem je bil montiran v adjustažo 2400 reparacijski magnetni žerjav in prenesen iz lope valjarne 2400 — 20 tonski žerjav v podaljšek lope I, ki ga je bilo treba skrajšati za 80 mm, da je lahko posluževal skladišče platin. Takoj je bilo preneseno skladišče platin zopet na staro mesto, ki je bilo površinsko zmanjšano za skoraj polovico, ker se je začel v juniju izkop platinske peči in v juliju izkop dimnega kanala in dimnika na začasnem skladišču platin pod 7,5 tonskim žerjavom. Z dograditvijo lope II je bilo treba predelati glavni plinovod surovega in čistega plina. Pri prestavljanju plinovoda se je zasledoval cilj pokriti in zasteklit streho lope I in jo zapreti v celoto s starimi obstoječimi lopami. Ker pravočasno ni bila dobavljena vzhodna čelna stena, ki je glavna stena nove lope

Naša proizvodnja v novembru 1954

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA

ZA NOVEMBER 1954

Skupna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan količina	Definit. pl. količina
Plavž	102.0	99.3
Martinarna	98.8	100.8
Elektro peč	112.0	111.7
Skupaj	100.4	100.5
Težka proga	119.7	95.5
Lahke proge	109.6	101.3
Žična valjarna	118.8	114.1
Valjarna 2400	115.1	115.1
Valjarna 2200	—	—
Valjarna 1300	—	118.0
Jeklovlek	114.7	103.9
Skupaj	127.7	105.3
Hladno valjarna	106.2	95.1
Žičarna	112.3	98.4
Predel. proizv.	119.2	105.8
Cevarna	100.6	100.6
Elektrod. odd.	136.0	115.2
Skupaj	112.1	100.2
Siva livarna	122.5	112.3
Jeklo livarna	137.4	116.4
Skupaj	124.6	112.9
Opekarna	107.4	101.4
Vse skupaj	110.4	102.3
Družbeni plan:		
po količini	110.4%	
po vrednosti	116.4%	
Definitivni plan:		
po količini	102.3%	
po vrednosti	103.5%	

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA

ZA NOVEMBER 1954

Blagovna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan količina	Definit. pl. količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	18.2	106.8
Lahke proge	127.1	92.0
Žična valjarna	95.7	77.5
Valjarna 2400	115.1	115.1
Valjarna 2200	—	—
Valjarna 1300	—	118.0
Jeklovlek	114.7	103.9
Skupaj	113.5	105.0
Hladno valjarna	106.2	95.1
Žičarna	108.8	101.8
Predelani proizv.	119.2	105.8
Cevarna	100.6	100.6
Elektrodni odd.	136.0	115.2
Skupaj	111.0	102.1
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	162.8	228.0
Skupaj	162.8	228.0
Opekarna	—	—
Vse skupaj:	116.0	106.8
Družbeni plan:		
po količini	116.0%	
po vrednosti	120.0%	
Definitivni plan:		
po količini	106.8%	
po vrednosti	105.4%	

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
JANUAR—NOVEMBER 1954**

Skupna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. pl. količina	Jan.—nov družb. pl. količina	Jan.—nov definit. pl. količina
Plavž	93.3	102.0	97.2
Martinarna	97.8	107.1	103.2
Elektro peč	78.8	86.3	88.3
Skupaj	95.7	104.6	100.6
Težka proga	95.3	105.1	91.5
Lahke proge	94.6	103.7	98.3
Žična valjarna	101.8	112.1	103.4
Valjarna 2400	98.1	106.0	99.7
Valjarna 2200	143.2	143.2	106.6
Valjarna 1300	110.1	101.1	100.0
Jeklovlek	92.2	101.0	99.8
Skupaj	98.8	107.2	97.0
Hladno valj.	92.0	101.2	94.7
Žičarna	94.2	104.8	99.8
Pred. proizv.	90.4	99.1	97.8
Cevarna	93.5	103.2	101.2
Elektrod. odd.	86.3	94.3	90.8
Skupaj	92.5	102.1	98.1
Siva livarna	105.1	115.2	113.5
Jeklo livarna	105.5	115.6	114.1
Skupaj	105.0	115.1	114.0
Opekarna	96.1	105.4	99.8
Vse skupaj	96.6	105.5	99.3

Letni družbeni plan:

po količini	96.6%
po vrednosti	96.9%

Družbeni plan januar—november:

po količini	105.5%
po vrednosti	105.7%

Definitivni plan:

po količini	99.3%
po vrednosti	99.0%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
JANUAR—NOVEMBER 1954**

Blagovna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. pl. količina	Jan.—nov družb. pl. količina	Jan.—nov definit. pl. količina
Plavž	—	—	—
Martinarna	—	—	—
Elektro peč	—	—	—
Težka proga	54.4	75.9	106.6
Lahke proge	90.4	102.8	85.7
Žična valjarna	110.0	119.0	94.5
Valjarna 2400	101.1	110.8	103.1
Valjarna 2200	137.4	137.4	104.0
Valjarna 1300	110.1	110.0	100.0
Jeklovlek	92.2	101.0	99.8
Skupaj	97.4	107.0	98.8
Hladno valj.	92.0	101.2	94.7
Žičarna	96.1	108.2	104.5
Pred. proizv.	90.4	99.1	97.8
Cevarna	93.5	103.2	101.2
Elektrod. odd.	86.3	94.3	90.8
Skupaj	93.0	103.0	99.5
Siva livarna	—	—	—
Jeklo livarna	50.8	55.4	86.0
Skupaj	50.8	55.4	86.0
Opekarna	—	—	372.0
Vse skupaj:	98.0	108.5	100.2

nad Ignis pečjo, se je zavleklo podiranje stare čelne stene lope 1300 in 2200 pri sedanjih platinskih škarjah, kakor tudi prenos 5 tonskega žerjava nad platinskimi škarjami z razpetino 12,20 m v prizidek L. Ko bo prenešen ta žerjav v prizidek L, bodo lahko vozili žerjavi 21.650 mm in 21.570 mm razpetine v obeh lopah I in II po zvezanih žerjavnih progah, ki jih sedaj prekinja 5 tonski žerjav in maček za vkladanje ingotov nad globinskimi pečmi. V avgustu se je začel izkop trio ogrodka z reduktorjem in motorjem za valjar-
no tanke pločevine.

Vzporedno pa je teklo delo predelave na težki progi. Namreč transformatorska postaja za valjar-
no tanke pločevine je bila v jeseni leta 1953 projektirana na mestu globinskih peči težke proge. To je zahtevalo proces drugih predelav, da težka proga ne bi izgubila na produkciji, posebno še, ker je nov pogon z 2500 Kw istosmernim elektromotorjem Leonard-generatorjem, montiranim spomladi 1953. leta za težko progo, nadomestil Peltonovo turbino, oziroma ob nizkem vodnem stanju sploh omogočil obratovanje in nudil priliko povečanja produkcije. Na težki progi so obratovala 4 peči in sicer: dve globinski in 2 potisni peči s stranskim izvlečenjem ingotov. Jeseni 1953. leta je bilo odločeno: globinski peči v letu 1954 nadomestiti z novo pečjo z vrtečim dnom sistema Ignis (po izkušnjah obratovanja enaka peči v valjarni 2400). Takoj je tehnični biro začel z delom. Načrti peči z vrtečim dnom so obstojali, le predelati je bilo treba dovod energije (plinovod in drugo), projektirati lopo (prekriti 7,5 tonsko žerjavno progo), ter zrisati transportno žilo do proge. Lopo je prevzel decembra 1953 v konstruiranje Inštitut za železne konstrukcije v Ljubljani in dobavil načrte do marca. V juniju pa so se začeli postavljati prvi stebri. V mesecu avgustu je bil žerjavni prostor s površino 1260 m² in v dolžini 45 m pod streho (konstrukcijo je izdelala Strojna tovarna Trbovlje). V januarju 1954 so bili tudi načrti za konstrukcijo valjčnice v tehničnem biroju gotovi in dani v delo Strojni tovarni Trbovlje. Vzporedno so bili dokončani načrti predelave strojne peči in sicer na prehodno peč z zidanim rekuperatorjem (prej cevni), ker so cevi za rekuperatorje uvozni artikel. Zidan rekuperator se je obnesel pri potisni peči v valjarni 2400. Vzporedno je bilo treba rešiti transport iz prehodne potisne peči na progo z valjčnico, ter obračanje ingotov pri izstopu iz potisne peči. Novembra 1953 je začela gradbena firma „Projekt“ iz Kranja, ki vrši vsa gradbena dela, z izkopom peči z vrtečim dnom. Vse delo je potekalo iz rok v roke, včasih so bili načrti še na risalni deski, ko se je že pričelo z delom, ali pa se je pripravljala material.

Vkladalni in izvlečni stroj za Ignis peč sta bila naročena spomladi v Strojni tovarni Trbovlje, elektrooprema valjčnic pa v Nemčiji z dobavnim rokom v juliju. Avtomatsko regulacijo pri peči je dobavila firma Ignis, vsa ostalo pa je izdelano doma. Pozno pomladi 1954 so nastale težave z dobavo. Rok puščanja peči in valjčnice v pogon je bil preložen od 1. avgusta na 29. 11. in s tem postavitev prve etape modernizacije valjarne tanke pločevine v januar 1955. Očitno je nastalo pomanjkanje delovne sile in to gradbincev, monterjev, zidarjev, elektricarjev in instalaterjev. Na gradbišče je prihajal material ali vedno tako, da ga je del manjkal.

Čez poletje je delo teklo v tihem in peč je dobila svojo obliko. Lopa se je dvignila visoko čez ostale, dva 45 m visoka dimnika sta oznanila daleč naokrog novogradnjo. Prvi del valjčnice je dobil svoje obrise. Montaža je montirala vse nedelje, velikokrat v noč tako, da je v ponedeljek tekla produkcija nemoteno (žerjavi, blokirane tirne naprave, odklopljena energija, voda, plin). Pripravil se je temelj za obračalno napravo ingotov na izstopni strani strojne peči III tako, da je bil vzporedno s predelavo strojne peči III gotov tudi transport ingotov do dviznih miz. Zato je bilo treba zgraditi provizorij valjčnice, ki se je kasneje uporabil v dokončni valjčnici

in je bil tudi s predelavo strojne peči kasiran dosednji voziček ingotov.

31. julija je prenehala z obratovanjem po 52 letih nepretrganega obratovanja proga srednje pločevine 2200. Bramska peč je bila založena z ingoti, da je nadomestila izpad strojne peči III težke proge, ki je s tem šla v generalni remont in predelavo na prehodno peč z novim rekuperatorjem. Zgrajen je bil obenem nov dimni kanal, pod valjčnico skozi nov temelj za bodoči 45 m visok dimnik strojne peči v stari dimnik, ki je sedaj odvajal dimne pline 3 peči (strojne peči III in dveh globinskih peči) s pomočjo „ekshaustorja“ katerega zvezno cev je bilo treba improvizirati pri postavljanju lope II (podaljšanju obstoječe lope 2200).

Predelava strojne peči in novogradnja s provizorijem valjčnice in obračalne naprave ingotov je bila zaključena in peč zakurjena dne 11. 10. 1954.

72 m dolga valjčnica je začela dobivati svojo obliko in globinska peč (najstarejši tip s svojimi reverzirnimi napravami — muzejska vrednost! Kje ste muzejci?) — je zaslužen ugasnila.

Koliko ljudi je pekla v podplate in v obraz do danes vročina ingotov, ki jih je nad globinsko pečjo navpično jemal iz nje žerjavovodja na mačku! Izkop valjčnice je segal do dviznih miz. Krik produkcije je bil znak, da sega gradnja v najdelikatnejše obdobje — nezmanjšan tempo valjanja s starimi napravami in delno novim provizorijem (valjčnice). In uspelo je zgraditi novo peč in valjčnico pri isti tonaži zvaljanih platin in cagljev. Tudi telefon je čutil to gradnjo — nekateri so z več, drugi z manj razumevanja vrteli številke telefona planu v zadostitev, proga pa je morala valjati.

Pri puščanju v pogon poedinah strojnih naprav, kakor prečne-ga vlačilca, obračalne naprave z Galovimi verigami, je bilo treba premagati „porodne krče“ in sedaj delujejo kar zadovoljivo. Nastal je tih preplah — elektroopreme ni bilo iz inozemstva. Motorji 1,7 KW za posamezni pogon valjčkov, izdelek tovarne Rade Končar, Zagreb (kakor vsi ostali) so bili priključeni in zvezani do razdelilcev, ki so prispeli zadnjih 10 dni z glavno razdelilno omaro. Mrgolelo je v kanalu valjčnice električarjev, ključavničarjev, zidarjev, eden drugemu so se umikali, ko je pritisnil tiste dni še jesenski mrz. In bližal se je 28. november. Z razdelilno omaro ni prispela montažna shema kablov, ki ima na stošne priključkov. Zadnji dan, kakor naročeno, je visela pozno v noč shema nad vrati razdelilne omare in 27. 11. so se valji zavrteli. 28. novembra se je peljal prvi lesen komad nad dvizno mizo.

Primerjava gradnje te druge Ignis peči z ono v valiarni 2400 nikakor ni primerna, zaradi popolnoma drugih specifičnih pogojev in je le neodgovorno obrekovanje, posebno kdor pozna ene in druge razmere (v lopi 2400 samo peč, na težki progi poleg peči še niz drugih postrojenj in konstrukcij!).

Sama peč je že čakala zazidana, čeprav je zidarjev primanjkovalo in so morali nekajkrat delo prekiniti zaradi remontov v martinarni. Voda je stekla po sistemu cevi. Merilni inštrumenti peči z avtomatiko, ki so jo montirali do zadnjega vijaka domačini, so čakali registracijo utripanja in delovanja peči.

9. novembra z drvmi zakurjena Ignis peč je 16. novembra zagorela s plinom. Vkladalni in izvlečni stroj sta čakala na 29. november ob od sonca v srebrni barvi lesketajoči se, novi peči.

O nadaljevanju gradnje druge faze I. etape valjarne tanke pločevine pa prihodnjic.

H. F.

Letni družbeni plan:

po količini	98.0%
po vrednosti	96.0%

Družbeni plan januar—november:

po količini	108.5%
po vrednosti	105.4%

Definitivni plan:

po količini	100.2%
po vrednosti	98.5%

Modernizacija gospodinjstva v svetu in pri nas

Kar smo pri nas pričeli šele uvažati, je v svetu že zavzelo velik razmah, namreč uporaba zemeljskega plina za široko potrošnjo. Zemeljski plin je mešanica plinov, ki prečiščen potom destilacije daje vrsto plinov in sicer: metan, etan, propan, butan, pentan, heksan, heptan in oktan. Zemeljski plin se nahaja povsod, kjer so naftina polja. Iz vrtin, iz katerih črpamo nafto, poleg nafte uhajajo tudi velike količine zemeljskega plina. S pomočjo tega plina, ki ga potiskajo nazaj v naftine vrelce, povečajo proizvodnjo nafte. Brez plina je mogoče dobiti iz zemlje le do 15% nafte, dočim se pri uporabi plina produkcija poveča na 50%. Ko se plin dviga, se pomeša z nafto in jo prinaša na površje. V zbirni postaji pa nato plin ločijo od nafte in ponovno uporabljajo za pridobivanje nafte. Ker pa je tega plina vedno več, so ga pričeli uporabljati v razne namene, tako v kemiji, kakor tudi v drugih industrijah. Za kurjavo sta posebno primerna butan in propan. Butan je izredno primeren za uporabo v široki potrošnji, to je v gospodinjstvu za kuhanje, gretje vode in stanovanj, dočim se propan uporablja bolj v industriji.

Njegovo praktičnost najbolj zgovorno ilustrirajo podatki, objavljeni v 8. števil. »Nafte« iz meseca avgusta 1953.

»V Holandiji grade plinovod za zemeljski plin v dolžini 400—500 km. Ta plinovod bo povezal mesta O'densaal, Almelo, Hengelo in Enschede. Plin se bo dovažal iz Tubbergenskih, Wannepervenskih in Brecklenskih polj.«

Potrošnja zemeljskega plina v Italiji se je v zadnjih 3 letih povečala od 501 na 1410 milijonov m³. Dnevna poraba v letu 1954 pa znaša 7 milijonov m³. Kljub visokim stroškom za plinovode bo plin za 40 do 50% cenejši od premoga.

V Buenos Airesu (Argentina) se bo povečala kapaciteta plinovoda od 1 na 7 milijonov m³ dnevno. Urejenih bo 25 novih postaj za distribucijo. Število potrošnikov pa se bo povečalo na 23 tisoč.

Upoštevaš vedno predpise higiensko tehnične zaščite?

Ameriška potrošnja bencina v letu 1953 je znašala 152 milijard litrov, 3krat toliko pa se danes v Ameriki troši zemeljskega plina.

Ker imamo tudi pri nas zemeljskega plina v ogromnih količinah in se bo le začel tudi smotrno uporabljati, bo to za naše narodno gospodarstvo velika in dragocena pridobitev. Posebno pa bo to koristna zadeva za naše gospodinjke, ker se bodo rešile umazanih kuhinj in saj, ki jih povzroča dosedanji način kurjenja z drvmi in premogom. Vse to bo namreč odpadlo in bo kuhinja, kar se tega tiče, povsem čista.

Z ozirom na vedno večjo potrošnjo plina v gospodinjstvu, se je razvila tudi nova vrsta industrije, ki izdeluje rešaje, štedilnike, grelce za vodo v kopalnicah in kuhinjah, ter peči za gretje stanovanj, dalje likalnike in celo vžigalnike, ki se polnijo z butanom. Tudi pri nas imamo že nekaj podjetij, ki so usmerila proizvodnjo na izdelavo teh izdelkov.

Na Jesenicah bo v najkrajšem času to vprašanje rešeno tako, da bomo tudi začeli uporabljati plin butan za široko potrošnjo. Kako bo rešen prehod iz dosedanjega starega načina kuhanja in gretja na modernejši način, to je na uporabo plina, pa kaj več v prihodnji številki.

Rozman Jože

Akumulacijsko jezero Radovno?

V zadnji številki »Železarja« je bil objavljen članek o predoru Jesenice—Radovna, ki mi je dal pobudo, da v zvezi z njim omenim tudi možnosti umetnega jezera Radovne.

Dolina Radovne je ozka in dolga dobrih 10 km. V svojem dnu je široka od 100 do 200 m, v višini 680 m nad morjem, do katere bi segala gladina predvidenega jezera, pa je široka od 400 do 500 m. Samo dno doline za naselja ni idealno, saj je celo poleti zaradi svoje ozkosti in visokih hribov na južni strani zelo senčno. Za sama naselja bi torej prišla v poštev višje ležeča pobočja Mežaklje. Hladne senčnosti in utesnjenosti ni le v začetku doline, to je v Krnici. Iz navedenih vzrokov tudi turisti le redko zahajajo v to dolino in še to zaradi ceste, ki je najprikladnejša vez za Krmo in bi se v primeru jezera itak lahko speljala višje. Sama dolina Radovne je naseljena le z okoli 10 kmetijami, majhna hidrocentrala v Radovni s 500 KW pa je tudi že skoraj odslužila. Vse te nujne toda malenkostne izgube pa bi zdaleka prekrile velike koristi akumulacijskega jezera, za katerega bi bila Radovna prav primerna. Z akumulacijskim jezerom bi poleg velike pridobitve električne energije pridobila vsa dolina tudi v turističnem smislu, jezero samo pa bi nudilo idealno možnost gojitve raznovrstnih rib.

Poročilo o nezgodah za november 1954

Obrat	Stalež	P o š k o d b e				v % na stalež
		smrtne	težke	lahke	skupaj	
Uprava	201 (182)	—	—	— (1)	— (1)	— (0,5)
Nabavni	55 (55)	—	—	1 (—)	1 (—)	1,8 (—)
Pomož. služ.	135 (141)	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Plavž	368 (372)	—	—	6 (10)	6 (10)	1,6 (2,6)
Livarna	191 (191)	—	—	1 (1)	1 (1)	0,5 (0,5)
Mehanična	287 (303)	—	—	2 (3)	2 (3)	0,6 (0,9)
Gradbeni	323 (305)	—	—	6 (11)	6 (11)	1,8 (3,6)
OTK	138 (138)	—	—	— (1)	— (1)	— (0,7)
Komunalni	147 (92)	—	—	1 (—)	1 (—)	0,6 (—)
Martinarna	545 (546)	—	—	17 (11)	17 (11)	3,1 (2,0)
Elektropeč	83 (83)	—	—	1 (1)	1 (1)	1,1 (1,1)
Opekarna	216 (220)	—	—	2 (2)	2 (2)	0,9 (0,9)
Javornik I	772 (762)	—	—	22 (25)	22 (25)	2,8 (3,2)
Javornik II	363 (364)	—	—	7 (10)	7 (10)	1,9 (2,7)
Žična valjarna	209 (209)	—	—	4 (4)	4 (4)	1,9 (1,9)
Javornik III	312 (307)	—	1 (—)	7 (5)	8 (5)	2,5 (1,6)
Javornik IV	53 (53)	—	—	2 (2)	2 (2)	3,7 (3,7)
Valjarna 2400	215 (216)	—	—	5 (9)	5 (9)	2,3 (4,1)
Jeklovlek	100 (100)	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Predelovalni	624 (615)	—	—	9 (24)	9 (24)	1,4 (3,9)
Varilna žica	128 (127)	—	—	3 (—)	3 (—)	2,3 (—)
Cevalna	150 (147)	—	—	1 (—)	1 (—)	0,6 (—)
Elektrodel.	125 (126)	—	—	— (1)	— (1)	— (0,7)
Konstruktorski	216 (216)	—	—	10 (9)	10 (9)	4,6 (4,1)
Promet	418 (415)	—	—	4 (6)	4 (6)	0,9 (1,4)
Transportni	175 (191)	—	—	6 (3)	6 (3)	3,4 (1,5)
Garaža	20	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Kapitalna	79	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
MIŠ	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Skupaj	7007 (7001)	—	1 (—)	117 (139)	118 (139)	1,6 (1,9)
Na poti v službo		—	—	7 (6)	7 (6)	

Številke v oklepajih so primerjava z mesecem oktobrom.

Težjo nesrečo je utrpel na Javorniku III Rožič Jože, ki ga je iz nepazljivosti zagrabil za obleko prosto vrteča se os plinskega generatorja 11, pri čemer je dobil težje poškodbe po glavi in nogah in si zlomil šest reber. Ponesrečenec je bil dolgo vrsto let zaposlen pri generatorjih in je zdaj že na poti okrevanja.

Zaradi nezgod po zgornji tabeli smo v novembru izgubili

14.560 delovnih ur, kar da 1820 delovnih dni in predstavlja vrednost 767.894 din.

V boj proti nezgodam!

Naši proizvodni rekordi

Težka proga je 11. decembra 1954 dosegla svoj rekord dnevne proizvodnje in sicer s

476.600 kg vložka in

400.230 kg proizvodnje.

Planirajmo pravilno in pravočasno letne dopuste!

Personalni oddelek je sredi decembra izdal na vsa obratovodstva in oddelke posebno okrožnico, v kateri so napotki za pravočasno izdelavo plana letnih dopustov za leto 1955.

Iz okrožnice je razvidno kdo ima sploh pravico do dopusta in pod kakšnimi razlogi, če je manj kot 11 mesecev zaposlen v Železarni, preje pa je bil že kje drugje, točno pa določa višino dopusta z ozirom na leta po delovni dobi. Tako je najmanjši dopust 13 delovnih dni do 5 let delovne dobe, ki po nadaljnjih dveh letih dela po lestvici zraste pri 29 letih in več zaposlitve na največ 26 delovnih dni dopusta. Z okrožnico so tudi določene izjeme za povišanje dopusta, kakor tudi njegovo znižanje v primeru nediscipline in neupravičenih izostankov, o čemer vsem odloča obratni delavski svet.

V okrožnici je navedena višina dopustov v delovnih dneh. Do zdaj je dopust po zakonu znašal najmanj 15 dni, pri čemer pa sta seveda všteta dva nedelavnika. Ker se je to dejstvo v veliki meri izkoriščalo in se je jemalo 15 dni dopusta za 15 dni dopusta delovnih dni, so z novo okrožnico določeni samo delovni dnevi. Vse do letos je nekdo imel n. pr. 18 dni dopusta, torej 16 delovnih dni in dve nedelji. V resnici pa ga je vzel trikrat po 6 dni, s čemer je neupravičeno prišel do treh dni dopusta. Da se v bodoče izogne vsem nesporazumom in izkoriščanjem se z novo okrožnico odslej naprej upoštevajo samo delovni dnevi dopusta, katerih višino določa tabela po službenih letih, nedelovni dnevi, kolikor jih v celoti obsegajoči dopust zajema, pa so izpušeni.

Pri sestavi plana dopustov je treba prav posebno paziti na reden in normalen potek proizvodnje zlasti v poletnih mesecih, ko vse hoče na dopust. Rok za dostavo planov letnih dopustov v letu 1955 personalnemu oddelku je do 10. januarja 1955!

Pišejo nam . . .

Naslednji članek nam je poslal tov. Stare Milan, vojak vojne pošte 4427 v Nišu. 22. decembra je naša JLA slavila trinajsto obletnico svoje ustanovitve, zato članek z veseljem objavljamo.

DOMOVINA, TITO, ARMIJA

V narodnoosvobodilni borbi rojena je iz nje zrasla naša revolucionarna ljudska armada v močno in monolitno vojaško silo. V majhnem bosanskem mestu Rudu je bila pred trinajstimi leti formirana Prva proletarska narodnoosvobodilna udarna brigada.

Naša armada je črpala svojo moč iz našega ljudstva, iz velike moralne sile naših narodov in njihove pripravljenosti, da žrtvujejo vse za svobodo, v času ko so fašistične horde s svojimi priveski pregazile Evropo. V teh težkih dneh so naši komunisti s tovarišem Titom na čelu s svojo dvajsetletno revolucionarno prakso stopili v prvo vrsto boja za svobodo, kakršnega še ni videla naša zgodovina.

Prva udarna enota in vzgled vsem ostalim je bila Prva proletarska brigada, v kateri se je vsak borec boril z zavestjo, da se bori za boljše življenje, za demokracijo, bratstvo in enotnost naših narodov, za enakopravnost vseh ljudi in pravice delovnih ljudi z neomajnim zaupanjem v tovariša Tita, ki jih je vodil od zmage k zmagi.

Danes je ob skupnih naporih vseh naših delovnih ljudi in ljudske armade, naša armija zrasla v močno oboroženo silo. Ta naša sila pa ni samo v številu divizij in moderni oborožitvi, temveč tudi v naši moralni moči, v čvrsti vojaški disciplini, v pravilnih starešinskih odnosih, v dobri organiziranosti in discipliniranosti naše armije, kar vse izvira iz žive zavesti slehernega pripadnika, ki brezpogojno izvršuje vsako zadano mu nalogo točno in do kraja.

V dolino Radovne se stekajo padavine iz področja večjega od 50 kvadratnih kilometrov. Pri zelo močnih padavinah, ki so normalen pojav v tem delu našega alpskega sveta, dobimo na leto 200 milijonov kub. metrov vode. Z umetnim jezerom, ki bi se razširjalo od pregrade nekaj nad vasjo Krnico in vse do pod Srednje Krme, bi zajezili kakih 250 milijonov kubičnih metrov, ki bi po ceveh odtekala bodisi v Blejsko jezero, bodisi v Savo Bohinjko. Blejsko jezero ima nadmorsko višino 475 m, Sava pa 425 m. Pregrada nad Krnico bi imela temelje 630 m nad morsko višino in bi morala biti visoka dobrih 50 m, da bi zajeli vodo in tvorila jezero z gladino 680 m nadmorske višine. Koristen padec vode za pogon turbin bi torej znašal do Blejskega jezera 205 m, do Save pa celo 255 m.

S preprostim računom, če delimo letne padavine 200 milijonov kubičnih metrov vode s številom obratnih sekund, dobimo množino vode, ki bi jo umetno jezero dajalo, to je 10 kub. metrov v sekundi. Z ozirom na navedeni padec pa dobimo tudi energijo te množine vode, ki bi znašala okoli 20.000 do 25.000 KW, kar je približno toliko, kot nam nudi hidrocentrala Moste.

Pri tem pa bi bili stroški gradnje z ozirom na sam teren in bodoče možnosti, da izdelujemo kvaliteten cement iz plavžne žilindre, znatno nižji kot je bil to primer s hidrocentralo Moste.

Z odtokom vode v Blejsko jezero bi tudi preprečili izumiranje tega našega najlepšega alpskega jezera, ki bi lahko postalo prav tako čisto, kot je Bohinjsko, kar bi vsekakor bilo v korist našemu turizmu. Nevarnosti, da bi s tem bilo Blejsko jezero premrzlo in neprimerno za poletno kopanje ni, lahko pa bi se dala tudi regulirati bedisi z odtokom v Savo ali Vintgar, ki bi imel tudi brez Radovne zadosten pritok Rečice.

Kakor je že povsod v praksi bi tudi v tem primeru lahko strojnico in turbine vgradili v hrib, s čemer ne bi naravni izgled Bleda in samega jezera prav nič trpel. Tudi v primeru, če bi strojnica bila postavljena na nižji nivo Save zaradi večjega padca bi samo akumulacijsko jezero lahko nekaj svoje vode nudilo Blejskemu jezeru, da bi se očistilo in poživilo.

Ta na prvi pogled fantastičen načrt umetnega jezera Radovne, ki je pravzaprav samo bežna zamisel, saj je vse drugo stvar strokovnjakov, pa bi s svojo uresničitvijo, v kolikor bi bila seveda možna, brez dvoma predstavljal veliko pridobitev za naše gospodarstvo, odprl bi pot turizmu v osrčje Mežaklje (saj že naš počitniški dom na Ravnah leži tik nad dolino Radovne), omogočil smotrno in moderno ribogojstvo, z izkoriščanjem njegove vodne sile pa bi nam letno dal okoli 120 milijonov KW ur električne energije.

Glede samega predora Jesenice—Radovna pa bi bilo treba premisliti v koliko bi bilo primerneje, če bi potekal v smeri Jesenice—Zg. Graben, ki ima 580 m nadmorske višine, torej

približno, toliko kot Jesenice, s čemer bi odpadel znaten vzpon, ki bi ga predor Jesenice—Radovna nujno imel. Tudi s to varianto predor ne bi bil daljši od 5 km, predstavljal pa bi znatno skrajšanje poti v smeri Bled in istočasno se popolnoma izognil umetnemu jezeru Radovne.

G. A.

Bežen pregled strokovnega usposabljanja pri Železarni Jesenice

Kakor vsa leta po osvoboditvi, se je tudi v minulem letu zavedala Železarna Jesenice velikih nalog za strokovni dvig kadra. Posvečala je vso pozornost nemotenemu in uspešnemu delovanju Metalurške industrijske šole in Metalurškega delavskega tehnikuma. Koncem šolskega leta 1953-54 je zaključilo 95 učencev Metalurško industrijsko šolo in 17 dijakov Metalurški delavski tehnikum. Skoraj vsi absolventi Metalurške industrijske šole so zaposleni kot kvalificirani delavci v posameznih obratih Železarne Jesenice, dočim zasedajo absolventi Metalurškega tehnikuma v jeseniški in drugih železarnah kot diplomirani tehniki metalurške stroke odgovorna mesta. Uspehi obeh šol so bili koncem zadnjega šolskega leta doslej najboljši. Za številne delavce, ki niso imeli možnosti izpopolniti se v šolah pa je organizirala Železarna Jesenice tudi v minulem letu razne tečaje: žerjavovodski, premikaški, tečaj protiaviionske zaščite, tečaj za prometno in vlečno službo, mojstrski tečaj in tečaji za kadrovice Železarne Nikšič. V skupnem je obiskovalo v minulem letu razne tečaje Železarne Jesenice nad 600 delavcev. Prav tako je bilo v minulem letu organiziranih več predavanj za uslužbence. Tu je predvsem pohvaliti gospodarsko-računski sektor, ki je polagal na strokovno izpopolnitev svojih uslužbencev največ pozornosti. Delavcem in uslužbencem pa je bilo omogočeno tudi posejanje jezikovnih tečajev, kakor tečaja angleščine, francoščine in nemščine ter stenografije in strojepisja. Uspehi na področju strokovnega dviga kadra so bili torej tudi v minulem letu veliki, zlasti če upoštevamo še štipendiranje študentov s strani Železarne Jesenice na raznih srednjih in visokih strokovnih šolah. Pa ne le za člane svojega kolektiva, tudi za člane ostalih kolektivov skrbi Železarna Jesenice v pogledu strokovnega dviga. Na praksi in izučanju je letno nad sto delavcev iz Črne gore, ki se izučujejo v železarstvu za železarno, ki jo gradijo v Nikšiču. Na praksi so tudi inženirji in tehniki iz Železarne Nikšič. Prav tako je v jeseniški železarni nekaj desetih kadrovcv iz Skopja. V semestrah počitnicah so bili na praksi številni dijaki naših in inozemskih srednjih ter visokih šol. Skrb Železarne Jesenice za strokovni dvig kadrov je zelo velika in toliko pomembnejša, ker ne vzgaia in izpopolnjuje le svojih delavcev, temveč tudi delavce ostalih podjetij. Največje zasluge

Takšna armija predstavlja sigurnega in vernega čuvarja naše svobode in neodvisnosti naše domovine, s tem pa tudi važen faktor miru v Evropi in na Balkanu.

V skladu s temi cilji in s politiko našega vodstva se je naša armada povezala tudi z armadami držav, ki so vse zainteresirane na očuvanju miru in skupnih ciljev, to je z Grčijo in Turčijo. Prijateljstvo in sodelovanje naših ljudi in armade z ljudmi in armadami teh dveh držav, predstavlja dragocen doprinos miru in obrambo proti vsaki agresiji. Naša armada bo še nadalje širila in krepila svoje vezi z vsemi oboroženimi silami tistih narodov, ki se borijo za iste cilje miru in sožitja kot mi.

S tem odnosom in vlogo naših narodov in naše armade smo si pridobili simpatije vseh svobodoljubnih ljudi, zaradi česar je mednarodni ugled naše domovine in armije tudi večji kot je kdaj v preteklosti sploh mogel biti.

Toda še veliko jih je tudi, ki sovražijo našo državo in njeno vojsko. Zlonamerno nas podcenjujejo, češ, da je naša država slaba, da bi naša vojska razpadla ob prvem udaru in, da Jugoslavija ni siguren zaveznik. Ti in podobni so že pozabili, da smo se mi že srdito borili, ko so sami še držali roke navzkriž ali pa pohlevno prejeli udarce sovražnika. Naj nihče od njih in tudi od nas ne pozabi, da smo v tej borbi s fašizmom žrtvovali 1.706.000 žrtev, od tega 305.000 padlih na bojnem polju in 425 tisoč ranjenih. Naj tudi ne pozabijo, da smo s to borbo na svojem ozemlju zažrevali povprečno 30 do 40 sovražnih divizij.

Jugoslovanska armada je bila ustvarjena v borbi za svobodo in kot taka služi samo svojim narodom in interesom miru in napredka. Mi smo zanesljiv in veren zaveznik slehernega, ki to spoštuje in se bori za isto kot mi. In če bi bilo potrebno, bi se v našo armado vključilo vse naše ljudstvo, da bi branilo in tudi ohranilo čast in svobodo svoje domovine. Prav v tem je moč naše armade: Tito — ljudstvo — armija — domovina! Naša pot se ne bo nikdar zaustavila. Tako združeni in s tako zavestjo v srcu stopamo naprej k socializmu, k srečnejšemu življenju vseh, dosledni v borbi za demokracijo in neodvisnost.

Vojak V. P. 4427 Niš
Stare Milan

KDO JE KRIV?

V zadnji številki „Železarja“ želi F. S. vedeti kdo je kriv, da je bil spomenik padlim borcem na Javorniku na dan mrtvih osamljen.

Vsa krivda za to leži na Zvezi borcev Javornika in Kor. Bele, ki ni organizirala žalne svečanosti, kar je njena dolžnost in zato je tudi jeseniške godbe ni v ničemer obvestila.

Pisec hoče, poleg na druge, zvaliti krivdo tudi na jeseniško godbo, a ne ve, da je jeseniška godba na ta dan opravila svojo dolžnost na grobovih v Dragi, Begunjah, Radovljici in na Jesenicah. Prav gotovo bi storila isto tudi na Javorniku, če bi bila k temu pozvana, ne glede na to, da bi to opravila lahko tudi javor-niška godba.

Jeseniški godbeniki

Ko si na delu, se spomni, da imaš
doma ženo in otroke,
ki želijo, da se vrneš zdrav
domov!

za toliko delo na področju strokovnega dviga kadrov nosi uprava podjetja, ki vedno in povsod razume nujnost omogočenja strokovne izpopolnitve lastnih članov, kakor tudi članov ostalih podjetij. Mirno lahko trdimo, z ozirom na navedeno, da Železarna Jesenice ni le metalurško proizvodno podjetje, temveč tudi priznana kovačnica novih metalurških kadrov.

ČE ŠE NE VEŠ, LAHKO IZVEŠ ...

KAJ JE DELOVNI IN KAJ PROIZVODNI EFEKT?

Izraza teh dveh pojmov sta si zelo sorodna, čeprav nimata istega pomena. Vzeto v najširšem smislu delovni efekt označuje uspeh v vsakem delu oziroma dejavnosti (v proizvodnji, izmenjavi, v ostalem družbenem delu in podobno), medtem ko je proizvodni efekt samo v proizvodnji. Iz tega lahko sklepamo, da je proizvodni efekt ožji pojem in da je „delovni efekt v proizvodnji“ samo enak izraz za proizvodni efekt.

Ta poslednji pomen pa ni vedno točen. Vsak delovni efekt v proizvodnji ne more istočasno biti tudi proizvodni efekt.

N. pr.: delavec je obdelal 100 koles in je zato porabil 1000 ur. Torej je njegov delovni učinek enak 1000 norma-uram. Nato pa ugotovimo na koncu proizvodnje, da nobeno kolo ne ustreza, ker so vsa izdelana iz slabega jekla. Proizvodni efekt je torej enak ničli, čeprav delovni efekt znaša 1000 norma-ur. Delavčevo delo, ki ga je vložil v to ne more biti izgubljeno, ker ni njegova krivda, temveč drugih. On mora biti plačan za izvršene norma ure.

Tako vidimo, da obstoji v proizvodnji delovni efekt le takrat, kadar družbeno priznано trošimo delovne sile. Nasprotno temu pa proizvodni efekt v proizvodnji obstoja samo takrat, kadar ima delovni efekt za posledico ustvarjanje družbeno priznane uporabne vrednosti.

ALI SO STROŠKI TEHNIČNE PRIPRAVE PROIZVODNJE REŽIJSKI ALI INVESTICIJSKI STROŠKI?

Priprava proizvodnje v najširšem smislu zajema mnogo najrazličnejših skupin poslov, ki jih ne moremo jemati enostransko, če govorimo o stroških. K pripravi proizvodnje spadajo: konstruiranje proizvoda, predpisovanje pogojev dela (normiranje in slično), izdelava operativnih planov proizvodnje (priprava dokumentacije).

Konstruiranje in razčlemba tehnološkega procesa je stvar študija in proučitve, ki se vrši v dveh etapah.

Prva etapa je začetno konstruiranje in začetni postopek, s katerim pristopimo k začetni proizvodnji in rešuje osnovni tehnični problem konkretnega proizvoda za določeno skupno količino, ne glede na to ali bo ustvarjena v 10 dneh ali 10 letih. S stroški tega začetnega postopka obremenimo skupno količino, ki jih razdelimo v primeru, če traja proces izdelave 10 let na posamezna leta, kot tako delimo tudi amortizacijo.

Druga etapa konstruiranja in razčlemba tehnološkega procesa pa se krije z učinkovito proizvodnjo konkretnega proizvoda. To so dejavnosti tekočih in stalnih racionalizacij konstrukcij in proizvodnega procesa. V osnovi vzeto bi morali biti

tudi ti stroški porazdeljeni na celokupno proizvodnjo, kar je praktično zelo težko ugotoviti, največkrat pa sploh nemogoče. Zato se iz popolnoma praktičnih razlogov tehnični personal, ki dela na teh poslih, razporedi kot režijski personal, katerega stroški obremenjujejo tekočo proizvodnjo kot režijski stroški.

Stroški konstrukcije in izdelave orodja v momentu nastajanja, niso niti investicijski, niti režijski stroški, temveč stroški proizvodnje, ki bremenijo orodje kot samostojni proizvod. Po zaključku proizvodnje podjetje orodje proda sebi kot investicijski objekt. Pri poznejši uporabi orodja se stroški prenašajo na oni proizvod, s katerim ga obdelujemo in to: ali v obliki amortizacije, če je orodje dolgotrajno in se bo koristilo skozi več poslovnih obdobij, ali v skupnem znesku kot režijo, če je orodje kratkotrajno in se iztroši že na enem proizvodnem objektu.

Stroški operativnega planiranja in stroški administrativne priprave proizvodnje se ohranjavajo kot režijski stroški, ker se stalno pojavljajo pri vsakem novem proizvodu.

KAJ ZAJEMA GOSPODARSKO-RAČUNSKI SEKTOR V PODJETJU?

Gospodarsko-računski sektor, zgodovinsko gledan, se je pri naših podjetjih organizacijsko pojavil približno v času (okoli 1950), ko se je začela intenzivna kampanja za povečanje lastnega gospodarskega računa podjetja. Organizacijsko gledan pa je iznikel iz podjetij v času, ko se je vse bolj naglaševala nujnost samoupravljanja po delovnih ljudeh. Kot tak se ni pojavil po administrativni poti od zgoraj, zaradi česar pa nikoli ni bil v dovoljni meri precizan.

Za one, ki so funkcijo tega sektorja vezali na gospodarski račun podjetja, se je njegova kompetenca razprostirala na vse one posle, preko katerih se lahko vpliva na rezultate gospodarskega računa, z izjemo tehničnih poslov. Gospodarsko-računski sektor bi na ta način zajemal vse morebitne posle v podjetju in bil pandent tehničnemu sektorju: planski posli, komercialni posli, finančne operative, posli knjigovodstva, posli ekonomske analize in podobno.

Po drugi strani pa se, če gledamo iz ožjega stališča, posli gospodarsko-računskega sektorja omejujejo na računsko (v glavnem računovodstveno) izražanje rezultatov poslovanja podjetja in ekonomsko analizo teh rezultatov. Tako pojmovanje je bližje principielnosti organizacije razdelitve podjetja. Na osnovi tega se iz gospodarsko-računskega sektorja izključijo vsi oni posli, ki imajo operativni značaj: nabava, prodaja, skladiščna služba.

Ta nezadostno skristalizirana vsebina poslov gospodarsko-računskega sektorja daje domneve, da

je ta sektor vse preveč izumetničena organizacijska konstrukcija, kar potrjuje dejstvo, da se je pri prvem organiziranju tega sektorja stalo na stališču, da mora zajeti ves mehanizem gospodarskega računa podjetja. To pa praktično pomeni celokupno poslovanje podjetja, pri čemer odpade vsaka podelitev podjetja na sektorje.

Pri razdelitvi pa je najrealnejše deliti podjetje po vrsti nalog in prirodi dela, ki iz teh nalog izhajajo. Ob takem izhodišču pridemo do sledečih osnovnih funkcij podjetja: plansko-tehnična priprava, operativna proizvodnja, operativna komerciala, finančna operativa in kontrola, ki so osnova razdelitve podjetja na sektorje.

DOPOLNILO K

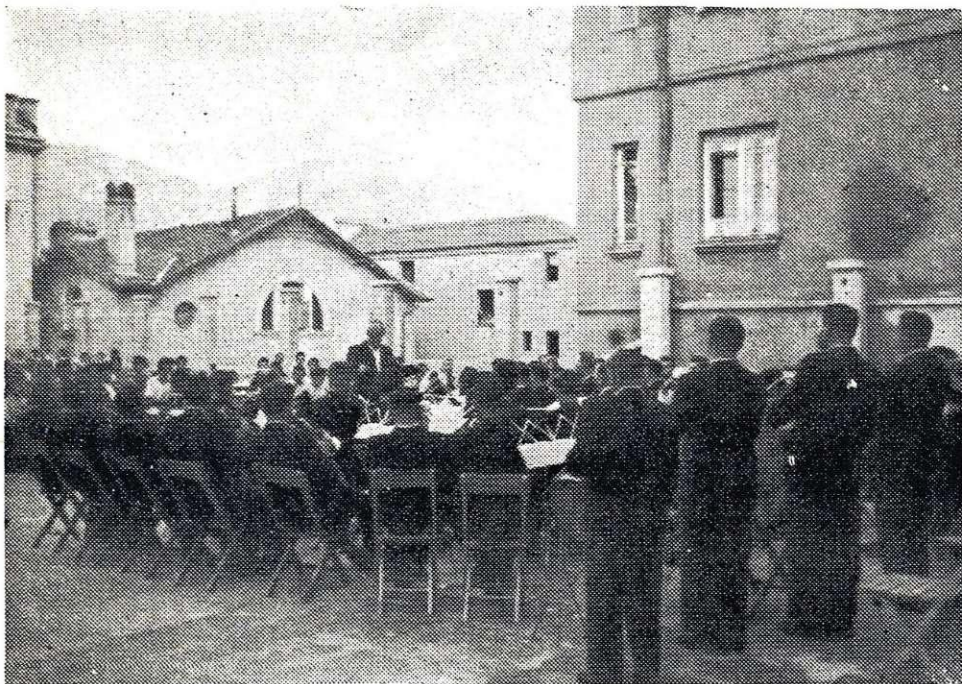
75 LET ŽELEZARSKE GODBE

V zadnji številki »Železarja« zaključeni oris razvoja železarske godbe na Jesenicah in glasbene dejavnosti sploh, danes dopolnjujemo še z nekaterimi popravki, ki se predvsem nanašajo na posamezne dirigente in njih zasluzno delo.

»Prosvetno godbo« Krekovega društva je vse od njene ustanovitve po prvi svetovni vojni vodil kot kapelnik agilni in požrtvovalni Repinc Janez, ki mu je taktirko

sohnosti Kleča, nato pa sploh prevzel kot dirigent godbo na pihala. Žmitek Nande je še danes aktivni godbenik jeseniške godbe in namestnik dirigenta.

Kmalu po osvoboditvi organizirano Mladinsko godbo ni vodil Sorgo Julij, kot je pomotoma v članku navedeno, temveč vse do njenega razpusta dirigent bivše Kovinarske godbe Zupan Jože, ki je še danes eden najagilnejših jeseniških godbenikov.

Koncert železarske godbe
v Titovem Velesu
na gostovanju
po Makedoniji
v letu 1950.

iztrgala iz rok smrti leta 1933. Poleg dela z godbo, ki ji je posvetil ves svoj prosti čas, je požrtvovalno učil mlade godbenike, prepisoval note in tudi komponiral. V prvih letih do leta 1924 mu je kot dirigent pomagal tudi Bernard Jože, ki se je nato posvetil predvsem komponiranju skladb za godbo. Kljub starosti je Bernard Jože še zmerom aktiven komponist, ki piše za jeseniško in javorniško godbo različne skladbe. Po smrti Repinca Janeza je taktirko prosvetne godbe prevzel sedanji dirigent javorniške godbe Bizjak Aleš, ki jo je vodil vse do razsula predvojne Jugoslavije.

Pri Sokolski godbi ima za njegovo delovanje in obstoj poleg Kleča Rada velike zasluge tudi Žmitek Nande, ki je vodil godbo na pihala in operetni orkester v od-

Sorgo Julij je le takoj ob ustanovitvi javorniške godbe prevzel taktirko in godbo uspešno vodil do leta 1953, ko ga zamenjal sedanji dirigent Bizjak Aleš, ki javorniški godbi še danes uspešno dirigira.

Ob koncu še dodajmo, da je napredek na glasbenem polju in njegova nenehna rast na Jesenicah predvsem zasluga vseh številnih aktivnih in požrtvovalnih godbenikov, od katerih so nekateri zaradi smrti ali starosti že morali odložiti svoje instrumente, drugi pa se še zmerom aktivno udeležujejo že 20, 30 ali tudi 40 let pri godbi in s svojim vzgledom in delom postavljajo močne temelje nadaljnji rasti glasbenega udejstvovanja novih mladih kadrov, ki bodo prevzeli vso bogato dediščino delavske glasbene kulture železarskih Jesenic.

Delovna disciplina, strokovna usposobljenost in zavest dolžnosti,
ki jih imamo do socialistične skupnosti naj bodo tudi Tebi sredstva
za dvig proizvodnosti!

NEVARNOSTI ELEKTRIČNEGA TOKA

Vsaka nevarnost je toliko manjša, čim bolj jo poznamo od kod izhaja in kakšne vrste je. To velja tudi za nevarnosti, ki jih lahko povzroča električni tok. O izvoru elektrike si danes sicer nismo še čisto na jasnem, vendar marsikaj vemo o njej. Pred nekaj desetletji pa je bilo to znanje stvar samo majhnega kroga ljudi, strokovnjakov, saj je v dotik z električnimi napravami prišel samo majhen del ljudi sploh. Danes, ko je električni tok našel pot takorekoč v sleherni prostor, v najbolj zakotne in odročne kotičke, ko se vse naše življenje odvija v najtesnejši sosedščini z električnimi napeljavami, priključki in napravami, pa se poznavanju nevarnosti in preprečevanju istih ne more nihče odreči.

Kako lahko pride pravzaprav do vdora električnega toka v človeško telo? Najprej, če se dotaknemo dveh vodov, ki sta pod nasprotno napetostjo, n. pr. če se dotaknemo dveh žic proste napeljave, ali dveh ročajev vzvodnega stikala ali elektromotorja. V tem primeru postane telo električni prevodnik med obema poloma in lahko pride do poškod ali celo do smrti. Takšne nevarnosti lahko odstranimo s skrbno izolacijo ali prekritiem vseh dosegljivih električnih vodov, stikal, delov predmetov itd. Poškodovane zaščitne obloge električnih predmetov morajo biti obnovljene, prosti konci sicer izoliranih vodov morajo biti primerno zaščiteni in sicer takrat, ko je tok izključen. Vse preveč je takšnih prostih koncev vodov, ki štrle iz sten in bi zanje vsak prisegel, da so že zdavnaj izključeni. Pri preiskavi pa se ugotovi, da so še pod tokom, iz čiste malomarnosti in brez zavesti, kakšno nevarnost lahko predstavljajo.

Nevarnejši, ker so težje zaznavni, so slučajni, ki nastanejo, če se ogroženi dotakne samo enega pola oziroma faze omrežja in dobi kontakt z zemljo. To se zgodi v primeru, če se dotakne ene žice proste napeljave ali n. pr. enega pola kakršnegakoli električnega predmeta z napetostjo, istočasno pa stoji na električno dobro prevodnih tleh. Tok se vključi z zemljo, ki je zaradi ozemljitve toka velikih električnih obratov nabita s tokom in povzroči lahko življenjskonevarne poškodbe. Stik z zemljo lahko posredujejo tudi z električnimi predmeti in vodi ozemljeni kovinski deli, kot vodovodne cevi, plinovodne cevi, stavbne konstrukcije ali ozemljeni stroji, če se jih dotaknemo z roko. Celó vlažne stene, strešni žlebovi in telefonski aparati lahko povzročijo poškodbe z električnim tokom pri istočasnem dotiku predmetov pod napetostjo.

Največjo nevarnost pa predstavljajo kovinski deli strojev in naprav, ki sicer niso pod napetostjo, vendar lahko zaradi napak v izolaciji postanejo naelektrjeni. Do tega pride n. pr. pri električnih orodjih, kot so vrtni stroji in podobno. — Kovinsko

ogrodje orodja lahko daljši čas neopazno oddaja električno napetost v zemljo, kar na žalost ne preprečuje njegovega delovanja. Nenadoma pa pride, pri istočasnem dotiku poškodovanega orodja in ozemljenega predmeta ali že samo dobroprovedn'htal, do nesreče. Seveda se tudi te vrste nevarnosti, s primernimi zaščitnimi sredstvi, kot so predpisani, lahko odstranijo.

Vprašanje, ki se pogosto postavlja: kolikšna električna napetost je človeku nevarna?

Po splošnih izkušnjah je nevarna električna napetost od 65 V naprej, ker so tudi že pri tej nizki napetosti pod posebno neugodnimi pogoji poznani smrtni slučaji. To je zlasti možno pri varjenju kotlov in posod, kjer z znojem prepojena koža in delovna obleka povzroči tolikšno znižanje odpornosti telesa, da že majhna napetost varjenja skupaj z veliko stikno ploskvijo telesa z obema poloma lahko povzroči smrtno električno poškodbo.

Omenimo še, da so možne poškodbe z elektriko tudi brez direktnega stika z električno napetostjo n. pr. opekline zaradi vročine pri električnih svetlobnih lokih in preskokih.

Še različnejše kot so same nevarnosti električnega toka, so poškodbe z njim. Začenši z malenkostnim električnim stresenjem preko elektromehaničnih poškodb večjega obsega do težkih opeklin segajo na zunaj vidne spremembe pri poškodbah z električnim tokom. Neodvisno od teh pa so še težke notranje poškodbe in motnje zdravja od bežnih slabosti do najglobljih nezavesti.

Prva pomoč pri vsem nevarnostem z električnim tokom je takojšnja osvoboditev poškodovanca iz tokovnega kroga in nudenje umetnega dihanja. Oboje v kratkih navodilih ni možno izčrpno podati, temveč je samo s praktičnimi izkušnjami, vajami in učenjem možno pridobiti. Zato je nujno treba povdariti poznavanje vseh navodil higiensko-tehnične zaščite dela, ki tudi nevarnostim električnega toka posvečajo veliko pažnjo, in to ne samo za tiste, ki imajo neposredno opravka z elektriko in električnimi predmeti, temveč za prav vse. Vso ostalo pomoč pri poškodbah z električnim tokom pa je najbolje prepustiti nemudoma poklicanemu zdravniku.

Morda se vse premalo zavedamo nevarnosti električnega toka, tako tisti, ki imajo vsakodnevno opravka z njim, predvsem pa tisti, ki ga nimajo. Zato ponovno povdarimo, da le s polnim poznavanjem nevarnosti in z upoštevanjem vseh zaščitnih predpisov lahko obvarujemo sebe in svoje soljudi pred poškodbami na zdravju ali celo pred smrtjo. In ne pozabimo: s tem lahko preprečimo tudi veliko gmotno škodo!

Velik uspeh psihološke drame „Mladost pred sodiščem“ na odru javorliške Svobode

Za državni praznik 29. november so na Javorniku pričeli letošnjo gledališko sezono s premiero psihološke drame nizozemskega pisatelja Hansa Tiemeyera „Mladost pred sodiščem“. To odsko delo je doživelo na Javorniku takšen uspeh, da po vsej pravici lahko trdimo, da je bilo najboljšo oderško delo, kar smo jih videli na odru javorliške „Svobode“ po osvoboditvi.

Režiser tov. Matevž Kalan je za to zahtevno psihološko dramo izbral mlade ljudi, ki so se že večkrat uspešno uveljavili na odrskih deskah. Že pri prvi predstavi smo ugotovili, da so se vsi igralci lotili svojega dela z vso ljubeznijo in resnostjo, za kar so tudi doživeli odobravanje vsega prebivalstva, ki se je dramo ogledalo. Najboljši igralec je bil Marijan Rožič, ki je svojo vlogo podal dovršeno, njemu pa je sledila mlada in mnogo obetajoča igralka Ana Kalanova, ki je bila kos izredno zahtevni vlogi Ane Daalderseve. Tudi z ostalimi

igralci moramo biti zadovoljni, kar velja tudi za Greto Samarjevo, ki se je v vlogi matere prvokrat predstavila javnosti na odru javorliške „Svobode“.

Občinstvo, ki je z zanimanjem in zadovoljstvom spremljalo dogajanje na odru, je izrazilo mnenje, da bi takšna vzgojna oderska dela kot je „Mladost pred sodiščem“ morala večkrat na naše odre.

Igralci javorliške Svobode so se odločili, da bodo z dramo „Mladost pred sodiščem“ gostovali v Bohinjski Bistrici, v Mošnjah in na Jesenicah. K velikemu uspehu tega oderskega dela je pripomogla tudi odlična scena, ki si jo je zamislil in izdelal tov. Jaka Torkar. Za odlično izvedbo te lepe in vzgojne drame gre zahvala celotnemu ansamblu, prav posebno pa režiserju Matevžu Kalanu, ki je s pravilno režijo dosegel uspeh, kakršnega nismo pričakovali in to z odrskim delom, ki je trd oreh tudi za marsikatero poklicno ali polpoklicno gledališče.

Edo Žagar

Ob prvi premieri v Mestnem gledališču

Kot svojo prvo premiero v letošnji sezoni je Mestno gledališče na Jesenicah uprizorilo delavsko dramo našega rojaka in proletarskega pisatelja Toneta Čufarja „Polom“. Premiera je bila na predvečer Dneva republike, kot edina centralna proslava našega državnega praznika na Jesenicah. Toda žal kljub temu dvorana ni bila tako zasedena kot bi bilo želeli in pričakovati, čeprav je za to opravičilo, da smo „Polom“ v velikem številu si že ogledali na predvečer 1. avgusta — občinskega praznika in 85. obletnice ustanovitve Železarne, ko je bil z velikim uspehom uprizorjen na letnem gledališču. Nobena tajnost ni, da naša jeseniška gledališka publika v veliki meri in na žalost predvsem raje obiskuje vesele in zabavne gledališke komade, kar ji nazadnje tudi ni zameriti. Zastaviti pa si je treba vprašanje, kaj h kulturni prevzgoji naše publike prispevajo tudi posamezne družbene organizacije in ne nazadnje tudi njih predstavniki, saj bi bil popolen nesmisel, če bi enostavno rekli, da je to dolžnost zgolj naših kulturnih in prosvetnih ustanov. Jeseniško gledališče je s svojim delom v zadnjih letih pridobilo vse zaupanje s strani publike, čeprav ne prav take kot bi si jo vsaj včasih gledališče želelo, in tudi s strani družbenih forumov, ki gledališče z velikim razumevanjem finančno in moralno podpirajo. Torej vsi pogoji za resnično kulturno - vzgojno delo, kakršno je prva dolžnost sleherne gledališke ustanove, so dani, toda niso odvisni samo od samega gledališča kot takega, temveč od vseh, ki jim je dolžnost in pri srcu vzgoja in kulturna rast naše delovne skupnosti, s posebnim ozirom na našo

mladino, ki prav v gledališče zelo redko zaide. To vprašanje, ki je že vsa leta na Jesenicah dovolj pereče, bi bilo treba enkrat le razjasniti.

Kot svojo drugo premiero je gledališče pripravilo za Novoletno jelko našim najmlajšim, pravljlično igro Saše Škufce „Trnuljčico“ v režiji Jožeta Tomažiča. Pravljični svet na odru ne bo navdušil samo naše najmlajše, temveč tudi pritegnil številne odrasle, ki se miku čarobnega sveta in otroških sanj ne morejo odreči.

„Trnuljčici“ bo sledila kot tretja premiera psihološka igra „Nevarni ovinek“ angleškega pisatelja J. B. Priestleya, ki ga Slovenci dobro poznamo po njegovih romanih „Dobri tovariši“ in „Pojo naj ljudje“, na jeseniškem odru pa smo se pred leti spoznali tudi z njegovo dramo „Inšpektor na obisku“. „Nevarni ovinek“ je zanimivo psihološko delo, ki prikazuje razpad in lažno moralo zapadne družbe z močnimi socialnimi in občečloveško veljavnimi poudarki. Jedro igre je problem prepada med vsakdanjimi lažmi, videzom in iluzijami in med tisto resnično resnico, ki je nihče moče priznati samemu sebi. Pri vsem tem pa je „Nevarni ovinek“ poln strnjenega in tako napetega dogajanja, kot ga lahko nudi samo razburljiva detektivka, zlasti še, ker je uprizorljiv brez slehernega odmora. Jeseniška publika bo z „Nevarnim ovinkom“ spoznala napredno in zanimivo delo zapadne dramatike, ki je nastalo v razburkanem času tik pred drugo svetovno vojno in je prav zaradi tega še danes aktualno in vredno ogleda.

ea

LEP USPEH JAVORNIŠKIH PEVCEV V TRBOVLJAH IN ŠTORAH!

V nedeljo dne 12. decembra 1954 so javorniški pevci gostovali v Štorah pri Celju in v rudarskih Trbovljah. To je bilo prvo gostovanje javorniških pevcev v omenjenih delavskih revirjih po osvoboditvi, zato so se nanj dobro pripravili. Moški pevski zbor javorliške „Svobode“ obstoja že tri desetletja, vendar pevci, ki še danes pridno in aktivno sodelujejo v zboru, ne pomnijo tako uspešnega nastopa kot je bil pevski koncert v Trbovljah.

Z avtobusom jeseniške železarnice so javorniški pevci odpotovali najprej v Štore, kjer so si ogledali novo zgrajeni kulturni dom, kjer imajo člani „Svobode“ v Štorah tudi svoje delovne prostore. Ob 15. uri so se predstavili s svojim programom kovinarjem v Štorah, nato pa so nadaljevali pot v Trbovlje. Tu so jih že pričakovali trboveljski „Svobodaši“ in številno občinstvo, ki so napolnili prostrano dvorano doma „Svobode“, v kateri je pred leti zasedal ustanovni kongres zveze delavskih prosvetnih društev „Svoboda“ za Slovenijo. Prihod javorniških pevcev na oder je občinstvo toplo pozdravilo, mešani zbor DPD „Svobode“ II pa je gostujočim pevcem iz Javornika zapel pozdravno pesem „Zdravljico“. Sledile so pozdravne besede tajnika DPD „Svobode“ II tov. Franca Fakina in predsednika javorliške „Svobode“ tov. Franca Trevna, nakar je sledil koncertni program javorniških pevcev.

Občinstvo je z zanimanjem sprejemalo izvedbo posameznih pesmi, ter nastopajoče nagradilo z

aplavzom, tako, da so morali zadnjo pesem v svojem sporedu tudi ponavljati. Pred zaključkom nastopa so Trboveljski „Svobodaši“ podarili sliko Trbovelj, javorniški pevci pa v spomin na svoje prvo gostovanje akvarel, ki predstavlja valjavce tanke pločevine in ga je izdelal tov. Jaka Torkar iz Javornika. Po končanem koncertu so Trboveljski „Svobodaši“ priredili svojim gostom prijeten družabni večer. Izmenjane so bile zdravice pevodij in predstavnikov obeh „Svobod“, goste pa je pozdravil tudi predsednik Zveze socialističnih delovnih ljudi iz Trbovelj. Da je bil večer res prsrčen in prijeten so prispevali svoj delež pevci obeh zborov. V mesecu maju bodo Trboveljski „Svobodaši“ gostovali na Javorniku ob priliki, ko bodo na Javorniku organizirali teden kulture in razvili društveni prapor „Svobode“. V ta namen so ustanovili poseben pripravljalni odbor, ki bo pripravil vse potrebno za uspešno gostovanje pevcev iz Trbovelj na Javorniku. Gostje si bodo ob svojem obisku ogledali javorliške valjarne in obiskali skupno z javorliškimi „Svobodaši“ narcisna polja na Pristavi, nato pa bodo imeli svoj kulturni program.

Pripravljalni odbor bo imel polne roke dela, ki pa bo opravljeno z veseljem, da se javorliški „Svobodaši“ vsaj v majhni meri in v okviru danih možnosti oddolžijo lepemu sprejemu in gostoljubnosti, ki so je bili deležni ob svojem prvem gostovanju v Trbovljah.

E. Ž.

Z novim letom 1955 se naročite na „SLOVENSKEGA POROČEVALCA“

SLOVENSKI POROČEVALEC je najbolj razširjen slovenski dnevnik, ter seznanja vsako jutro svoje znance z najnovejšimi poročili iz domovine in zunanjega sveta s političnega, gospodarskega, kulturnega in športnega področja.

PRAVNA POSVETOVALNICA daje vsem bralcem in naročnikom brezplačne pismene ali ustne nasvete s področja delavske in socialne zavarovalne zakonodaje, tolmači pravne predpise v zvezi z davki, delovnimi razmerji, pokojninami itd. ...

ŽENSKA STRAN prinaša praktične nasvete in navodila o vzgoji otrok, kuhi, modi itd.

PODLISTEK je zanimiv roman v nadaljevanjih.

Vsak naročnik je zavarovan za primer smrti, zaradi nezgode in za primer trajne invalidnosti. V vsakem primeru bo zavarovanje koristilo naročnikom tedaj, ko bodo pomoči najbolj potrebni.

Zato nikar ne odlašajte z naročilom SLOVENSKEGA POROČEVALCA. Takoj ko poravnate naročnino Vam teče zavarovanje.

Mesečna naročnina znaša 200 dinarjev.

Naročite se nanj pri svojem obratnem poverjeniku ali v podružnici „Slovenskega poročevalca“ Jesenice — Gosposvetska 23.

TAKO SE PREPIRAJ Z MOŽEM

1. Ne pridi mu pred oči v nepri-
merni zunanosti — z neurejeno fri-
zuro, z neumitimi rokami in v vsak-
danji obleki, ki ti slabo pristoji.

2. Pred začetkom samega »spopada«
odstrani otroke, prvič, ker njim samim
škodujejo taki vzgledi, drugič, ker bi
njihova eventualna udeležba pri tem
ne bila, zlasti če bi se postavili na
tvojo stran, v prid tebi sami.

3. Obdrži mir, vljudnost in višino
glasu, ki naj preveč ne presega obi-
čajnega tona. Zadirčni izbruhi so po-
navadi v očeh moža dokaz tvoje
krivde.

4. Ne vztrajaj in ne zahtevaj pre-
hitro spoprijaznitve. Prezgodnji poi-
kusi bodo odklonjeni in se samo bla-
miraš.

5. Toda sama se takoj oprimi sle-
herne možnosti sprave, ki ti jo nudi,
saj vsako nerazpoloženje med starši
visi nad vso družino kot strupen
oblak.

6. Ne poizkušaj z logičnimi dokazi
in protidokazi priti do dna vsem med
vama nasprotujočimi si mišljenji. Ne-
katerim zadevam se pač ne da priti
do korenin niti iz oči v oči ne, tem-
več morajo same od sebe preiti.

7. Oproščaj in pozabljalj! Pri tem
pa se vrednost slabega spomina v za-
konskem življenju le ne sme preveč
visoko ceniti.

8. Ne vmešavaj nikdar in na noben
način tretje osebe med vajino zaup-
ljivost! Občutek, da ve še nekdo tret-
ji za še tako diskretne malenkosti, ti
bo stalno neprijeten, tudi ko te bo
trenutna jeza nad možem že zdavnaj
minila.

9. Ne uporabljaj solza kot orožje,
razen pri zelo neumnih možeh. Pa-
metnemu možu boš šla z rdečimi očmi
in mokrim nosom samo še bolj na
žive.

10. Kar hočeš dokazati, dokaži od-
ločno, toda dostojno in brez žalitev.
In nikdar ne uporabljaj nešportnih
prijemov in sredstev.

Če se tako obvladaš, da boš vse te
predloge upoštevala, potem ti bo ver-
jetno najlažje sleherni prepis sploh
preprečiti.

NI PRAV, ČE...

...se mučiš s predali, ki se težko
zapirajo, namesto, da njih drsno plo-
skev namažeš z milom.

...zapiraš vodovodno pipo tako
močno, da zmehčaš in omaješ tesnilno
usnje in pipa kaplja.

...pustiš, da se cveticam v lonč-
kih najprej zemlja čisto posuši, po-
tem pa jo preplaviš z vodo.

Oče in otrok

Ponavadi možje očitajo svojim ženam: „Vidiš, kakšen je naš
Janezek! Kakršnega si vzgojila, takega pa imaš!“ Pri tem pa možje
in očetje zmerom pozabljajo, da v veliki meri, in prav takšni kot
od matere, vzgoja otrok odvisi tudi od njih. Ne gre za vse tiste
dolžnosti očeta pri vzgoji otroka, ki so že same po sebi razumljive,
da ga vzdržuje, skrbi zanj in drži na vajetih, da ne zaide na stran
pota, temveč gre predvsem zato, kaj vse in koliko otrok sam od
očeta pričakuje in v njem vidi. Res je, da imajo očetje manj časa za
vzgojo otrok, saj so poleg svoje službe vezani tudi na delo po službi
bodisi v raznih družbenih organizacijah, bodisi z drugimi opravki.
Toda kljub temu mora sleherni oče najti čas za svoje otroke, čas v
katerem se ves in samo njim preda.

Ste že kdaj pomislili, kako silen junak je oče v očeh otroka!
On vse zna, vse ve in vse zmore. Saj je tudi tako močan in velik!
Njemu je deset ali dvajset dinarjev malenkost! In kako čudovito
se počuti otrok v očetovem sigurnem in udobnem naročju, če mu
sedi na ramenih pa misli, da je na vrhu sveta. Kako srečen je otrok
če ga oče pohvali za najmanjšo malenkost, ki jo je dobro opravil.
In najbolj privlačna je tista igra v kateri sodeluje tudi oče. Kako
rad gre otrok z očetom na sprehod, da lahko ob njem ponosno
koraca.

V šoli se otroci pogovarjajo o očetu: „Moj očka tako visoko
vrže žogo...“ „Moj očka pravi...“ „Moj očka je...“ Nemalokdaj
bi oče sam pred seboj zardel, če bi lahko slišal, kaj vse je in zmore
v očeh svojega otroka. Pa tudi mati pomaga pri tem, da naredi
iz očeta čim večjega junaka, čeprav se ga rada tudi posluži, da z
njim otroka ustrašuje: „Ne vem, kaj bo rekel očka, ko pride domov
in mu povem, kako poreden si bil!“

Očetje ponavadi občutijo, da nimajo pravega stika z otrokom
in da prvo mesto v njegovem srcu zavzema mati.

To pa ni res, in če je, je le po krivdi očeta, ki se ni potrudil,
da bi bil v otrokovih očeh junak, kar ni prav nič težko. Otrok
očeta itak redkeje vidi kot mater, zato je srečen in tako hvaležen
za vsak trenutek, ki mu ga oče posveti s pripovedovanjem pravljič,
zanimivih zgodb in igranjem z njim.

Seveda te ljubezni otroka do matere in očeta ne smejo kaliti
razlike in nasprotja med staršema, ki morata paziti, da se nikdar
ne sporečeta pred njim. Otrok je občutljiv in vsak nesporazum
med staršema ga lahko razočara in globoko prizadene. V veliko
pomoč je otroku v vsem njegovem razvoju, če se lahko z očetom
pogovori o svojih (doživetjih doma in v šoli. Zato se je treba po-
globiti v otrokovo dušo, pridobiti njegovo zaupanje in mu poma-
gati, da bo tudi pri očetu našel vso pomoč in razumevanje, ne pa,
da se bo čutil odtujenega od njega in osamljenega.

Ko otroci odrastejo jim je tudi v veliko pomoč, če vedo, da se
lahko obrnejo na očeta v vseh težkih trenutkih, ki jih pozna tudi
mladost. In prav to je najlepša nagrada za trud, ki ga je oče vlagal,
da bi postal otrokov najboljši tovariš že od vsega začetka in
tudi potem, ko je otrok že izoblikovan človek.

Ničesar drugega ne drži družine tako skupaj, ko so otroci že
odrasli, kot prav njihov občutek, da so jim starši najboljši in ne-
sebični prijatelji, ki jih razumejo in v vsem z njimi sočustvujejo
in živijo.

PREPREČUJ OBRATNE NEZGODE!

...polomljeni kos pohištva še naprej uporabljaj. Če ga takoj daš popraviti, je najceneje, če ne ga raje izloči iz uporabe.

...pustiš ležati krpe za brisanje in čiščenje mokre in zmečkane skupaj, ker prično trohneti in zaudarjati.

...olupiš celo čebulo, čeprav jo potrebuješ samo polovico. Olupljena čebula že čez kratek čas izgubi vso svojo začimbno vrednost.

...krtače postavljaš na njih ščetine. Te se polomijo in krtača ti služi ravno polovico manj kot lahko bi.

...pustiš, da kavni mlinček grobo melje, namesto, da prestaviš mehanizem na finejšo mletje in tako izkoristiš vso aromo prave kave in tudi drugih kavinih nadomestkov.

...nože z lesenimi držaji umivaš v vroči vodi, ker les odpade in izgubi svojo barvo.

ZANIMIVOSTI

Celuloza in velike pridobitve sintetične kemije

Les je od nekdaj najpriljubljenejša surovina. Prvo človekovo orodje je bila palica in njegovo prvo kmetijsko orodje skrivljena veja. Drva so bila njegovo prvo gorivo. Danes izdelujejo iz lesa najrazličnejše predmete, od desk do zobotrebcev. Les je tudi danes najuporabnejša industrijska surovina. Lahko trdimo, da je les najstarejša, najbolj priljubljena in najkorektnostnejša surovina.

Les je približno napol iz celuloze. Iz celuloze so vse rastlinske celice, trdni hrast in ponosna palma, trava na travnikih in mah ob skalah, pa tudi najmanjše alge v morju in jezerih. Celuloza je torej osnovno gradivo razsežnega kraljestva rastlin. Bombaž, ki nam služi za sukno, lan, iz katerega izdelujemo platno, konoplja, iz katere izdelujemo motvoz — sploh vsa rastlinska vlakna so pretežno iz celuloze. Papir, ki je skoraj ves iz celuloze, dobivamo iz žilnatega lesa potem, ko odstranimo vso belino, smolo, rudnine in lignin, nakar jo pod pritiskom preoblikujemo v tenke liste. Tako je kemija odprla v novjšem času lesu, tej starodavni surovini, še mnoge nove in široke možnosti tehničnega izkoriščanja. Komaj pred sto leti se je posrečilo spojiti celulozo z dušikovo kislino in tako dobiti dušikovo celulozo, to je prvi kemični derivat te vedno pomembnejše surovine. Tedaj se izumitelju niti sanjalo ni, da polaga temelje štirih modernih industrij. Ko je namreč nemški kemik Kristian Friedrich Schonbein stikal po svoji porcelanasti posodi, je v njej naenkrat zapazil neko puhasto belo snov, ki je bila podobna bombažu. Kmalu se je pa prepričal, da to ni bombaž, temveč nova kemična spojina.

Kemično spojino celuloze in dušika je odkril dr. Schonbein in tudi točno prerokoval, da bo ta snov nekega dne nadomestila smodnik. Vendar si tedaj še ni mogel predstavljati, da bodo iz te snovi izdelovali posebno pester plastični material ali tkanino rayon ali zelo odporno prožno lico, ki se hitro posuši, odnosno razne prozorne tulce, ki varujejo predmete pred zunanjo poškodbo. Seveda so raziskovalci tedaj morali predvsem preučevati celulozo kot tako, preden so mogli misliti na razne vrste izdelkov, ki se lahko napravijo iz nje. Morali so prodreti skoraj do jedra kemičnih tajnosti organskega življenja, da so lahko

rešili zagonetko celulozne molekule, ki je vse prej kot enostavna. Tako so morali neumorno raziskovati vse možnosti, da so lahko spojili to trdno snov, ki le nerada kemično reagira, z drugimi kemičnimi prvinami, tako, da lahko služi celuloza človeku, ki iz nje izdeluje razne predmete in najrazličnejšim potrebam. Poročila o teh raziskovanjih so zanimiva kot napet detektivski roman.

Tem raziskovanjem na kemičnem področju se moramo zahvaliti, da je les v zadnjih 25 letih postal osnovna surovina mnogih novih industrij. Celuloza je danes med najvažnejšimi in najpripravnějšími surovinami. Samo v Združenih državah troši industrija nad 85.000.000 ton te koristne surovine. Ogromno količino ton surove celuloze potroši v krmi nadalje živina, s katero se hrani ljudje. Tudi korenje, pesa, jabolka in splon skoraj vse sadje in vsa zelenjava in trava vsebujejo celulozo.

K sreči se vir te dragocene surovine stalno obnavlja, ker jo dobivamo iz rastlin. Zato ni nevarnosti, da se bodo zaloge celuloze izčrpale kot na primer premogovniki, ležišča petroleja, žvepla, fosforja, pepelike in raznih rud, tudi če se potrošnja celuloze zaradi izdelovanja vedno več vrst predmetov naglo povečuje. Če bi se izčrpala ena vrsta rastlin, bo še vedno mnogo drugih, iz katerih bomo lahko dobivali celulozo. Celulozo najdemo v izobilju po vsem svetu razen na polarnih področjih in v puščavah.

Razlika med celulozo in sladkorjem, ki ga tudi dobivamo iz rastlin, je malenkostna. Vsa kemična razlika med obema je ena molekula vode, to je dva atoma vodika (H_2) in en atom kisika (O). Vendar prebavlja naš želodec sladkor čisto lahko in ga naš organizem kmalu spremeni v maščobo, medtem ko je celuloza za želodec neprebavljiva.

Stari Egipčani so s celulozo čisto mehanično ravnali, ko so napravili iz papirusovega trsja papirno kašo, ki so jo potem posušili in z gladkimi kostmi izgladili, kar seveda ni povzročilo nobene kemične spremembe v celulozi. Kitajci pa so že pred 2000 leti izdelovali pravi papir tako, da so v vodi namočili vlaknasto celulozno snov, ki so jo potem položili v ravnih polah na žične mreže, da se je odcedila voda. Vendar je ostali svet za to zvedel šele leta 751 po n. št. v Sa-

markandu, ko je arabski guverner ujel nekoliko kitajskih strokovnjakov za izdelovanje papirja.

Tedaj se je tehnika za izdelovanje papirja hitro širila po mohamedanskem svetu. Črnci so jo potem prinesli na Sicilijo in v Španijo, odkoder je prišla v Italijo, Francijo, Belgijo in Nizozemsko, v Luksemburg, v Nemčijo in končno v Anglijo. Približno v petnajstem stoletju je papir že po vsej Evropi nadomestoval pergament.

Iz sodobnih strojev, ki izdelujejo papir, prihaja v eni minuti okoli 700 metrov papirja v nad 7 metrov širokih polah. Kljub temu, da nadomestjajo danes pri izdelovanju papirja večinoma stroji prvotno ročno delo, se v svojem bistvu papirna tehnika ni spremenila. Papir je slej ko prej tenko tkivo iz vlaken, ki jih popreje mehanično ali kemično izločajo iz katere koli vlaknate snovi in jih potem polagajo in zložijo skupaj na žični mreži.

Rekli smo: iz katerekoli vlaknate snovi. To pomeni, iz vsake rastlinske vlaknate snovi. V posameznih deželah izdelujejo papir iz najrazličnejših vrst organskih surovin, seveda najbolj iz tistih, ki jih najlažje nabavljajo in, ki so najcenejše. Prvotno so Kitajci kuhali murvino lubje v lugu izluženega pepela drv. Izkoriščali so tudi bambusov stržen in bombaževa vlakna. Strokovnjaki za starino lahko takoj ugotovijo, če so rokopisi pisani na takolimenovanem »orientalskem papirju«, ker je ta papir debel, mehak in bel ter se skozi stoletja zelo dobro ohrani. Papir, ki ga izdelujejo Arabci pa je tanjši, hrapav in traja še dlje, ker je lanen.

Glavna skrb pri izdelovanju papirja je, da izločijo iz surovin vso klejasto, smolnato, kremenasto in drugo snov, ki je spojena s celulozo rastlinskih celic. V Evropi so prišli na to, da se papir najceneje izdeluje iz starin cunj. Vlakna tkanin so namreč predhodno deloma že očiščena. Najpripravnejše so cunje iz belega platna, ker se iz njih lahko izdeluje najbolj bel in najtrpežnejši papir.

Dokler še niso znali beliti barvanih cunj, je bil tudi najfinejši papir, ki so ga iz njih izdelovali, rumenkast ali sivkast. Navadnejši papir pa je bil rujavkast in često pikast. Izdelovalci papirja so se držali običajne gospodarske smernice: nižje cene poveču-

jejo potrošnja in povpraševanje. Zato je nastalo pomanjkanje starih cunj, iz katerih so množično izdelovali papir in morali so poiskati druga nadomestila za to »surovino«.

Pomanjkanje starih cunj je še bolj povečal sodobni tisk s svojimi številnimi dnevniki. Časopisni papir pa ne služi za listine, ki se hranijo po uradnih arhivih skozi desetletja, marveč le za kratkotrajno rabo. Zato so skušali izdelovati časopisni papir iz slame. Ta časopisni papir je bil brez barve in hrapav, zato pa cenen. Dobave tega papirja so bile kar zadostne. Edino, kar je odvrčalo tiskarne od tega papirja je bilo to, da je njegova hrapava in trda površina pilila in hitro izrabljala kovinaste tiskarske črke, tako, da so trajale samo še 3 do 4 mesece namesto eno leto kot poprej.

Tu so naenkrat priskočili papirni industriji v pomoč novi stroji in novi kemični postopki. V tovarnah papirja se je začela industrijska revolucija leta 1798, ko je nameščenec velike papirnice Essenos v Franciji, Louis Robert, iznašel nov stroj, ki ga je londonski knjigarnar Henry Fourdrinier potem uvedel v Angliji. Stroji so zelo povečali proizvodnjo papirja, ki je postal cenejši. Pomanjkanje starih cunj, iz katerih so izdelovali papir, se je tako ublažilo. Beljenje starih debelih vreč in tkanin iz konoplje je pridobivalo nove surovine, iz katerih so delali papirno kašo. Papir iz konoplje in jute je bil kot iz slame slabše vrste. Vendar so bile še mnoge možnosti za pridobivanje cenениh in izdatnih surovin, iz katerih se lahko napravi papirna kaša in dober papir.

Iz vsake snovi, ki vsebuje celulozo, namreč lahko napravimo papir. Neki francoski kemik je napravil papir iz 37 različnih vrst rastlin kar po vrsti od artičok do borovcev. Seveda so šli tedaj častihlepni kemiki na lov za novimi surovinami, ki bi bile najprimernejše za izdelovanje papirja. Mnogi so svoja odkritja tudi patentirali. Vendar je šele navadni tkalec v svoji koči v Hainichenu na Saškem — Gottfried Keller — leta 1840 odkril tisto surovino, ki je najprimernejša za izdelovanje papirja.

Keller je, kot mnogi drugi pred njim in tudi za njim, prvotno skušal napraviti papir iz žilave snovi osjih gnezd, ki ne prepušča vode. To se mu ni posrečilo. Ko se je pa nekoč potepal po svoji vasi, je videl skupino otrok, ki so stali okrog brusilnega kamna. Iz črešnjevih koščic so si napravili ogrlice. Da si niso ranili prstov pri brušenju koščic, so jih močno vtisnili v deščico iz mehkega lesa,

ki jih je potem dovolj čvrsto držal, ko so jih brusili na vrtečem se kamnu. V malem koritu z vodo, v kateri se je spodaj močil vrteči se brusilni kamen, se je nabirala žagovina in prah brušenih črešnjevih koščic. Keller je posnel pest te peneče se žagovine. Ko je stisnil vodo iz nje, je imel v prstih občutek, kot da ima v roki papirno kašo, ki jo je napravil njegov prijatelj Heinrich Voelter iz starih cunj, ko je izdeloval papir. In res drugo jutro sta se Keller in Voelter pri svojih poskusih prepričala, da je to stvarno odlična in cenena kaša za izdelovanje papirja.

V Združenih državah so prvič napravili papir iz žagovine leta 1865. Ta papir je seveda imel svoje pomanjkljivosti: vlakna celuloze so bila prekratka, zaradi tega je bil papir slab, v papirni kaši je bila smola in razni drugi rastlinski sokovi, ki so v žagovini združeni s celulozo. Pozneje se je posrečilo izločiti te škodljive snovi v vreli vodi s pepelom. Vendar je bilo treba odstraniti še razne druge nedostatke. Ameriški kemik Richard Albert Tilghman, ki je spremljal lorda Baltimora s prvimi naseljenci v Maryland, je veliko pripomogel k izboljšanju papirja. Njemu se je posrečilo spremeniti loj v maščobno kislino in v glicerin, ki je povzročil pravečati prevrat v industriji mila in sveč.

Tilghmanova zasluga je, da je iznašel metodo izdelovanja papirja z žvepleno kislino (SHCO_3). Te metode se še danes poslužujejo. Pri tem postopku stružijo posebni stroji izgajene hlode v tenko stružje, ki ga potem prekuhavajo pod pritiskom v tekočini, kateri dodajajo žvepleno kislino in apno ali magnezijo.

Ta metoda, po kateri izdelujejo finni, in takoimenovana angleška metoda, po kateri izdelujejo časopisni papir iz papirne kaše z dodatkom sodinega pepela, to je sodinega ogljika, imata še mlajšo tekmo. Ta najnovejša metoda, po kateri izdelujejo temnorjav, močan industrijski papir iz žveplaste papirne kaše tako, da prekuhajo v mešanici kavstične sode in sodijevega sulfida lesene odpadke, se je od leta 1935 tako dobro obnesla, da sedaj izdela nad 50 tovarn papirja na jugu Združenih držav letno 3,000.000 ton tega industrijskega papirja in lepene.

Že pred 5000 leti so navadni obrtniki, ki še niso poznali njenega kemičnega ustroja, izkoriščali celulozo. Namakali so namreč v vodi peclje lana, jih sušili in potem mlatili s koli, da izluščijo dolga lanena vlakna, iz katerih so potem tkali platno. Po-

zneje so našli v Indiji bombaževo rastlino s puhaštim vlaknom, ki je skoraj iz čiste celuloze in iz katerega izdelujejo sukno. Ne da bi poznali kemijo, so takratni obrtniki vendar kemično vedno bolj izboljševali tkanine, da so postale vse trpežnejše in lepše. Kemiki so pozneje te metode še bolj izpopolnjevali. Pri barvanju in beljenju na primer so začeli uporabljati žvepleno kislino namesto navadnega kisa ali kislega mleka. Sodi-jev ogljik, ki ga dobivajo iz navadne soli, nadomestuje sedaj pepeliko, to je izluženi pepel lesnih ali drvnih ostankov. Tako je kemija priskočila na pomoč človeku in oplemenitila njegove izdelke. Tehnika pa je vedno bolj izpopolnjevala njegovo orodje in končno nadomestila njegovo ročno delo s sodobnimi stroji, ki imajo ogromno zmogljivost.

Ko so začeli tkalni stroji množično proizvajati tkanine, je Claude Bertholet odkril klor, s katerim so v eni minuti obelili tkanine z lahkoto, namesto, da jih razprostirajo po travnikih, da jih beli cele tedne sonce.

Prvotno so kemiki, ki so se ukvarjali zgolj s kemičnimi analizami, delili kemijo v organsko in anorgansko. Leta 1828 pa je mladi nemški kemik Friedrich Wohler objavil za nadaljnji razvoj kemije izredno važno dejstvo, da se mu je namreč pred štirimi leti posrečilo dobiti iglaste sečne kristale $\text{CO}(\text{NH}_2)_2$ s tem, da je pri svojem poskusu pomešal amonijevo vodo z raztopino pepelikevega cinata. Ker so sečni kristali v živalskih odpadkih, se je Wohlerju tako prvič posrečilo sintetično ustvarjati kemično spojino, ki se je dotlej pojavljala le kot organska. Tako je padel zid, ki je ločil organsko od anorganske kemije, kajti čim je bilo mogoče sintetično t. j. umetno ustvariti eno organsko snov, je bil prebit led tudi za druge sintetične kemične spojine, ki jih je poprej poznala samo organska kemija. To je namreč pozneje dokazal Marcellin Berthelot, kateremu se je prvič posrečilo napraviti sintetični kis, nadalje fenol ($\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$) in bencin, poslednja dva iz premogovega katrana, ter alkohol. Tako je nastala sintetična kemija, ki je vedno bolj navduševala mlade kemike. Njej se moramo zahvaliti za razna sintetična vlakna in umetne tkanine, za razni sintetični plastični material, sintetični gumi, umetno usnje, razne sintetične kovine itd., iz katerih danes izdeluje industrija mnoge veliko cenejše in čisto tudi boljše izdelke, kot pa iz naravnih surovin.

Iz revije »The Scientific Monthly«

Disciplina na delovnem mestu
je predpogoj
za dvig storilnosti dela!

SKOPUH

»Micka, zakaj pa si preklicala svojo zaroko z Lojzetom?«

»Ah, bil je strašen skopuh! Če sva se zmenila, da se dobiva v restavraciji, je bil zmerom prvi tam, da je vse drago lahko prečrtal iz jedilnega lista.«

KONKURENCA

Tri trgovska podjetja, katerih lokali so tesno skupaj, med seboj konkurirajo.

Prvo podjetje izobesi velik napis: 10% popusta!

Drugo podjetje noče zaostajati in izobesi še večji napis: 20% popusta!

Tretje podjetje, ki je imelo svoj lokal med obema drugima pa se znajde in obesi na vrata viden napis: »Glavni vhod tukaj!«

NI ZA KAJ

»Od srca mi je žal, Janez, da so moji golobi na tvojem vrtu pozobali vse seme.«

»Ni za kaj, Francelj! Le meni je res žal, da je moja mačka požrla tvoje golobe.«

»Res? No, potem meni sploh ne more biti za kaj žal, ker sem tvojo mačko danes zjutraj povozil.«

PRI IZPITU

Kandidat dobi vprašanje: »Kaj je neproduktivna vložitev kapitala?«

Kandidat hitro odgovori: »Na primer, če peljem svojo sestro v kino.«

FILMSKA

Mlada igralka ni dobila vloge, ki si jo je obetala, zaradi svojih nog, ker ne ustrezajo splošnim zahtevam idealnih mer, kot so ji obzirno pojasnili. Vsa v solzah potoži kolegici svojo nesrečo.

»Take noge, draga moja«, ji ta odvrne, »lahko skriješ samo z izredno globokim izrezom obleke!«

KAKO LE NAREDE

S skupino deželanov si je prede-lovalne obrate ogledal tudi prileten možak, ki je ves čas modro molčal. Ko so ob koncu stali v magacinu pred kupom svitkov najfinejše žice je hotel tudi on pokazati svoje tehnično znanje: »Lepo, res lepo! Samo to bi še rad vedel, kako morejo skozi tako tenek »drat« zvrtniti luknjo, da gre lahko elektrika skozi?«

Vesti o naših sodelavcih

V MESECU SEPTEMBRU 1954

SO SE RODILI:

Kralju Jožetu (predel. obr.) hči Dušica; Petroviču Antonu (gradb. oddelek) hči Vesna; Radunovič Nikoli (martin.) sin Dragan; Poljancu Jožu (gradb. odd.) sin Jože; Zakotniku Branku (Jav. III.) sin Branko; Dobravec Mari (Jav. III.) sin Rihard; Weindorferju Jožu (predel. obr.) hči Majda; Krvini Vinku (Jav. I.) sin Vinko; Zupanu Francu (plavž) hči Melita; Habjanič Tereziji (elektr. odd.) sin Janez; Soviču Martinu (elektro peč) hči Silva; Gancu Janezu (martin.) hči Nada; Gaserju Jožu (hlad. valj.) sin Milan; Bernardu Božidarju (OTK) sin Leon; Jovičiču Velimirju (Jav. II.) hči Nada; Hotku Ivanu (martin.) sin Mihael; Soliču Jovu (martin.) sin Ljubo; Faganelu Radu (mehan. del.) hči Branka; Brezovšek Danijelu (plavž) hči Irena; Posušenu Janezu (promet) sin Miroslav; Bregantu Janezu (energ. odd.) hči Milana; Zajmoviču Fatimu (Jav. II.) hči Selmija; Tomanu Leopoldu (Jav. I.) hči Zdenka; Pircu Antonu (promet) hči Nada; Ažmanu Ivanu (energ. odd.) hči Marija; Kosu Milanu (OTK) hči Vesna; Beravsu Alojzu (hlad. valj.) hči Dragica; Svetini Ivanu (energ. odd.) hči Jelka; ing. Karba Avgustu (martin.) hči Neda; Razingerju Francu (mehan. del.) hči Mojca in Školcu Alojzu (Jav. IV.) hči Nada.

POROČILI SO SE:

Rant Justina (cevarna) s Hrovat Jožetom (martin.); Mertelj Jože (žič. valj.) s Pirhmajer Angelco; Jerebic Štefan (žič. valj.) s Sušnik Angelo; Vozelj Angela (opekarna) z Janša Vinkom; Zupan Anton (gradb.-odd.) z Anzeljc Angelo; Dolinar Franc (Jav. I.) z Radelj Rozalijo; Gregorič Ivan (promet) s Čero Terezijo in Oblak Lovro (Jav. III.) s Šoberl Martino.

UPOKOJENI SO BILI:

Čermelj Franc, Selak Peter, Toman

Franc (vsi martin.), Langus Janez (Jav. II.), Bohinc Franc (žič. valj.), Leskovar Matevž (hlad. valj.), Rinaldo Miloš (promet), Gluhar Matevž (mehan. del.), Ulčar Jože (vozniki), Brenkuš Anton (žaga), Bohinc Ana (elektr. odd.) in Berce Viktor (gradb. odd. — oba invalidno upokojena).

UMRLI SO:

Lumpert Ivan (martin.), Tomažević Ivan (Jav. I.) in Žnidar Vinko (mehan. del.).

V MESECU OKTOBRU 1954 so se rodili: Husedžinoviču Teofilu (valjarna 2400) hči Murovata, Ravniku Jakobu (valjarna 2400) hči Grozdana, Bregantu J. (Javornik I) sin Branko, Kejžarju P. (Javornik III) hči Bogdana, Zorcu Jožefu (martinarna) hči Jolanda, Potokarju Jožetu (valjarna 2400) hči Jana, Vrhovniku P. (OTK) hči Zlatica, Pajsarju Marijanu (kapitalna) sin Marijan, Hrovatu Jožetu (martinarna) sin Jože, Šuligoju Francu (valj. 2400) sin Dušan, Kukmanu Vladotu (transp. odd.) sin Iztok, Kikelju Ignacu (predelov. obr.) sin Boris, Škedelju Alojzu (žič. valj.) hči Cilka, Burnik Albin (elektroodni odd.) sin Zarko, Žakelj Alojzu (žič. valj.) sin Stanislav, Hrastu Jožetu (cevarna) sin Roman in Draganu Nikolaju (valjarna 2400) sin Stanko.

Poročili so se: Koblar Drago (žičarna) z Geoheli Cvetko (OTK), Jakopič Karlo (plavž) s Skrt Blandino, Andervald Emil (promet) s Černe Milico (OTK), Janša Gregor (energ.) s Salberger Heleno, Globočnik Fr. (livarna) z Jakelj Marijo, Intihar Ciril (žič. valj.) z Ambrožič Kristino (valj. 2400), Rauh Matija (martin.) z Rabič Marijo (transp. odd.), Gaberšček Janez (žičar.) z Beznik Veroniko (gradb. odd.), Medja Matko (meh. del.) z Dernič Erno, Martinjak Stanislav (plavž) z Legat Anko (valjarna 2400), Bobič Ivan (transp. odd.) s Štefanič Jožefo,

Pogačar Martin (predelov.) z Lipovec Marijo, Noč Francka (livarna) s Špendov Antonom, Sajevec Stane (valj. 2400) z Erlah Marijo-Dragico, Rozman Janez (mehanična del.) s Kos Marijo (transp. odd.) in Pristov Leopold (Javornik I) z Leščanec Ano.

Umrli so: Krevsl Viktor (martinarna) in Soklič Vinko (gradb. odd.).

Upokojeni so bili: Rozman Avgust (Javornik I), Tavčar Alojz (Javornik I) in Rant Alojz (Javornik II).

V MESECU NOVEMBRU 1954 so se

rodili: Vistru Miranu (vozna delavnica) sin Miran, Svetaniču J. (plavž) hči Marijana, Kodru Francu (žič. valj.) sin Bojan, Krmelju Albertu (meh. del.) sin Branko, Turku Petru (Jav. I) hči Dragica, Tonkli Francu (valj. 2400) hči Katarina, Guba Francu (šamotar-na) hči Magda, Korenjaku Tomažu (meh. del.) hči Danica, Žnidaršiču Cirilu (Jav. I) sin Franc, Gregoriču Ivanu (promet) sin Dušan, Štajdohar Nadi (gradb. odd.) hči Sonja, Mraku Justinu (gradb. odd.) hči Zorka, Logarju Francu (konstr. del.) sin Franc, Finžgarju Dragotu (valj. 2400) sin Samo, Tušarju Stanetu (elektropeč) hči Eva, Žnidaršiču Bogomili (žičarna) sin Franci, Mužanu Valentinu (martinarna) sin Valentin, Vengarju Antonu (jeklovlek) sin Anton, Trdinu Vinku (konstr. del.) sin Srečko, Koširju Janezu (elektropeč) sin Janez, Učmanu Milanu (jeklovlek) hči Vesna, Kržišniku Stanislavu (Jav. I) sin Miran in Šolinc Stanki (SDP) sin Marijan.

Poročili so se: Ravnik Alojz (martinarna) z Žumer Marijo, Konkolič Aleksander (elektroodni) z Močnik Boženo, Podlipnik Jože (predel. obrati) z Grohar Frančiško, Lotrič Miha (transport) s Tomažin Marijo, Lužar Jože (martinarna) s Šiferer Pavlino, Uršič Milan (martinarna) z Jereb Marijo, Tramte Terezija (zavijalnica) z Valenčičem Janezom, Casagrande Jože (martinarna) z Zimic Marijo (zavijal-

nica), Čufar Dominik (žičarna) z Arh Alojzijo-Slavico (žičarna), Čuden Anton (žičarna) z Zupan Julijano, Veber Vincenc (žičarna) s Klinar Ano, Slamnik Franc (Jav. III) z Likosar Marijo, Košnik Jože (cevarna) z Ravnik Matildo, Petek Marija (cevarna) s Pfeiferjem Francom, Kus Jože (OTK) s

Trpinc Ano in Kovač Aleksander — (martinarna) z Rupnik Marijo.

Umrli so: Pajk Jakob (kamnolom), Mencin Franc (martinarna), Čuden Gabrijela (opekarna), Vovk Andrej (Jav. I), Vindišar Stanko (cevarna), Vilman Vincenc (gradb. odd.) in Vučurevič Veljko (Jav. I).

Upokojeni so bili: Peternelj Franc (opekarna), Rant Alojz (Jav. II), Tancar Albin (hladno valj.), Bregant Alojz (meh. del.), Preželj Franc (komunalni odd.), Markovič Alojz (kamnolom), Zupan Franc (tajništvo) in Benedičič Jožef (transportni odd.).

OGLASI

ZAHVALA

Ob nenadni in težki izgubi mojega moža

Janka Paplerja

se iskreno zahvaljujem vsem njegovim sodelavcem iz laboratorija in modelne mizarne, za pomoč in darovane vence, obema govornikoma za poslovilne besede, pevcem in godbi in vsem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Žena Ljudmila s hčerko

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta

Franca Rozmana

se njegovim sodelavcem obrata žične valjarne in vsem sostanovalcem zahvaljujem za pomoč in darovane cvetje, kakor tudi vsem za spremstvo na njegovi zadnji poti.

Hčerka Polonca z vnukom

PREKLIC

Podpisani **Praprotnik Vito**, zaposlen v mehanični delavnici, obžalujem dejanje, ki sem ga storil 12. dec. 1954.

v buffetu pri Jeleni »Dom Svobode« in sicer tov. Markelju Slavkodu, 80% invalidu NOV. Pripominjam, da sem ga udaril brez kakršnegakoli povoda in da nimava nobenih starih obračunov, kot so to trdili moji sotovariši.

Praprotnik Vito

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno in sindikalne članske legitimacije. Omejč Ludvik, valjarna 2400.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Štivic Pavel, valjarna 2400.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Janžič Marija, kontrola.

*V*sem svojim bralcem in sodelavcem

želi

srečno in uspehov polno

Novo leto 1955

Uredništvo „Železarja“